

Մովսես Պողոսյան.- Գետրգ Գրիգորյանը «Մայիսակ» փրկարար ջոկատի քրեական խմբի անդամ է. մասնագիտությամբ՝ վիրաբույժ։ Աշխատում է Էրեբունի հիվանդանոցում Միջազգային կարմիր խաչի լիզային ծրագրով՝ «Մայիսակ» փրկարար ջոկատի կազմում, որպես հայկական կարմիր խաչի անդամ։ Մասնակցել է Իրանի և Կրասնոսելսկի նրկրաշարժից տուժածներին օգնություն ցույց տալուն։ Շատ

յատասանի հանրապետության Գերագույն խորհրդի պատգամավոր Խորով Լարսյունյանի տվյալներով, որը Մոսկվայում գրազվում էր գերայտերի հարցերով, «քրեականներին պետք է, որ մայիսի 21-ին, 22-ին ազատ արձակեն»։ Այդպես լին նրան սանկ ԽՍՀՄ դատախազությունում։

Լարսյունյան.- Մայիսի 4-ին ես և մեր ինստիտուտի ուսանող Միքայել Միքայելյանը մեկնեցինք Նոյնբերյան։ Այդ

լրագրողների գալու մասին, հույս ունեինք, որ նրանց հետ հնարավոր կլինի գյուղացիների մի մասին հեռացնել։ Երկուսն էլ, երբ նրանք փոխեցին տանկերի դիրքերը, մի փոքր բացված ճեղքից անտառով հեռավոր եղավ դուրս պրծնել։ Գյուղից հեռացան համարյա բոլոր նրկատարները, կանայք, իսկ ծերերն այդպես էլ մնացին այնտեղ։

Երբ բերք արդեն պատրաստ էր սպառության, ստացանք վերջին տեղեկությունները. մայիսի 23-ի գիշերը Կիրովաբադի բանտից ազատ արձակվեցին բժիշկներ Գետրգ Գրիգորյանը, Կայերի Խաչատրյանը և Կեսանյանի գլխավոր բժիշկ Մարգիս Հակոբյանը։ Երևան ժամանելուն պես անմիջապես հանդիպեցինք Գետրգ Գրիգորյանին։ Ահա թե ինչ սասց նա.

- Մայիսի 7-ին, երբ պատրաստվում էի ուղարկել մեկնել գյուղից, գեներալները, ստուգելով փաստաթղթերս և պարզելով, որ ես գործուղված եմ, վայրկեանս կայանավորեցին ինձ ու տարան Կիրովաբադի բանտ։ Այնտեղ սկսվեցին խոշտանգումները։ Մեզ հետ անմարդկային էին վարվում, ծեծում էին ռետինե մահակներով։ Դրա համար ոչ մի պատճառաբանություն չկար։ Միայն այն, որ հայ ենք։ Մեզ որպես բժիշկներ, առավել շատ էին տանջում, ասելով, թե՛ մեր բջճամուն եք բուժում։ Մեզ 15 օրվա կայանք տվեցին։ 14-րդ օրը, ինձ նորից ծեծելով տարան քննիչի մոտ, որն սասց, թե ինձ համար սանձանելու են գերագույն պատժաչափ, ձեռակալվելով, թե իրը ես այդքանցի են սպանել։ Մայիսի 7-ից 23-ը մնացել ենք այնտեղ։

Վերջին օրը, առավոտյան, երբ նորից խցիկի դուռը բացվեց, շատ տարօրինակ էր, որ այս անգամ առանց ծեծելու տարան, արձանագրություն կազմեցին, որ մեզ մոտ խուզարկության ժամանակ ոչ մի բանկարծեք բան չեն գտել, չնայած մեր ոսկյա իրերը վերցրել էին։

Ի դեպ, մեզ ազատ արձակելիս «բատերական» ներկայացում խաղացին ճապոնացի հետախույզողների ներկայությամբ։ Այն տպավորություն ստեղծեցին, թե իրը մեզ չեն ծեծել, մարդկայնորեն են վարվել։ Եւ սասցվեց, որ ճապոնացի լրագրողները թյուրիմացաբար նկարեցին, թե ինչպես են այդքանցիները լավ վարվել նայ «գոտայիններ» հետ։

Ի դեպ, կարելի է ասել նաեւ, որ մեր բախար այդ հարցում քերեց, որովհետեւ մեզինց առաջ ազատ արձակմանը մինչեւ սանձան ծեծելով էին հասցրել։

Ես հիմա մտածում եմ այն տղաների մասին, որոնք դեռես այնտեղ են։ Նրանց ամեն օր տանջելու են, խոշտանգելու։ Հարկավոր է մի բան անել, որպեսզի ինչքան հնարավոր է շատ ազատ արձակվեն։ Այնտեղ սարսափելի է...

Բժիշկներին միայն Գետրգ Գրիգորյանի առողջական վիճակը կարելի է բավարար համարել։

ՊՐԲԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի հանրապետության քաղաքացիներից պատանդ վերցրածների բժում էր նաեւ բժիշկ Գետրգ Գրիգորյանը։ Ինչպես շատերի, այնպես էլ նրա ձակառակները անհայտ էր մնում։ Մեր սեփական թղթակից ԳԱՏԱՆԵ ԱՖՐԻԿԱՆԸ հանդիպելով «Մայիսակ» փրկարար ջոկատի նախագահ Մովսես Պողոսյանի և ջոկատի բուժաստեղ, Երևանի բժշկական ինստիտուտի ուսանող Լարսյունյանի հետ, որոնք պատմեցին Գետրգ Գրիգորյանի ձերբակալության, Ոսկեպարի ուղերգության մանրամասները։

ուրիշ փրկարար աշխատանքներ էլ է կատարել, որոնք չեն մտնում միջազգային կարմիր խաչի ծրագրի մեջ։

Ապրիլի 29-ին մեկնեցինք Կրասնոսելսկի այդ, վերջնական փորձական մարզումներ էինք անում, որպեսզի սրատրաստակամություն հասնենք որեւէ ակցիայով Բրդուստանում և Բուվեյրում հանդես գալու։ Դա ուզում էինք անել նաեւ որպես հայ ժողովրդի կողմից շնորհակալություն, որովհետեւ մեր պահեստում մինչեւ հիմա դեռ կան դեղորայքներ, որոնց վրա գրված է «Բուվեյրի հայ համայնքից», «Բուվեյրի արարներից»։

Կրասնոսելսկի մեկնած առաջին ջոկատի հետ էր Գետրգ Գրիգորյանը։ Ես վերադառնալուն պես, հա մեկնեց Գետաշեն։ Գեանու Նոյնբերյան Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից գործուղված էր Գետաշեն, որպես հիմնական բժիշկ, փոխարինելու տեղի բժիշկին։ Ի դեպ, Գետրգը փետրվարին հենց այնտեղ վիրահատել է երկու աղբյուրների օժնակների, դրանով իսկ ցույց տալով բժշկի իր կոչումը։ Փաստն այն է, որ խորհրդային բանակի շատ ներկայացուցիչներ միշտ Գետրգից սասցել են բժշկական օգնություն։ Հիմա այդ մարդը Գետաշենում ձերբակալվել և հայ անարեկի էր օրակվել։ Ի պաշտպանություն Գետրգի, «Մայիսակ» փրկարար ջոկատը, հայկական կարմիր խաչը, առողջապահության նախարարությունը և Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը ծայր են բարձրացրել և արձագանքներ ենք ստանում տարբեր տեղերից։

Ըստ տեղեկությունների, մայիսի 19-ի գիշերը Կիրովաբադի բերդից ազատ են արձակվել պատանդներ՝ Սերգեյ Բայանդուրյանը, Կաղինակ Մարգարյանը, Լարսյունյան Գալստյանը, Մովսես Ծրագրյանը, որոնց աված տվյալներով Գետրգին նույնպես ենք արձակել են 15-օրյա կայանքի։ Հա-

գիշեր մնացինք Կողբ գյուղում, որտեղից հաջորդ օրը մեկնեցինք Ոսկեպար՝ փոխարինելու տեղի բժիշկին, որը մեկնել էր շրջկենտրոն։ Ոսկեպարի ճանապարհին՝ Ոսկեվանում հանդիպեցինք մեր ջոկատի բուժ-ժասայության ղեկավար Գրիգոր Ամատունին։ Ոսկեպարում առաջին գործը եղավ բուժկետ բացելը։ Հաջորդ օրը ես և վերադառնալու հրաման ստացանք, սակայն, եղավ անպատասխան։ Գյուղը շրջափակվեց տանկերով, զրահամեքենաներով, իսկ վերևում ուղղաթիւներ էին։ Տեղի միլիցիայի բաժնի պետից իմացանք, որ գիշերվա ժամը 1-ին միլիցիայի նոր կազմը դուրս էր եկել Ոսկեպար գալու, տեղի միլիցիաներին փոխարինելու համար, քայքայ դեռ տեղ չեն հասել։ Հետո պարզվեց, որ ռմբակոծություններից նրանցից 11-ը զոհվել էին։ Նրանց վիճակն անհնար է նկարագրել։ Աշխատել էին այնպես անել, որ հնարավոր չլիներ նրանց ճանաչել։ Բժշկական փորձաքննություն ժամանակ պարզվեց, որ նրանցից մի քանիսին վնասվածքներ էր հասնելով էին սպանել։

Շրջապատելով գյուղը, անմիջապես վերջնագիր ներկայացրին, պահանջելով գեներ։ Հավաքեցին միլիցիաների մոտ եղած զենքը, ընդ որում, հետագայում փորձագետները պարզել էին, որ այդ զենքերից ոչ մի կրակոց չէր եղել։

Սկսվեց մի ահեղի բան։ Կրակում էին տանկերից, զրահամեքենաներից, գնդացիներից, հրանոթներից, վերելից ռմբակոծում էին ուղղաթիւները։ Ահմար էր սպիտակ խալաթով աշխատելը, կրակում էին նույնիսկ սպիտակ խալաթի վրա։ Այնպես պատել էին գյուղի եկեղեցին, վառել չոր-չապատի բոլոր տները։ Մենք հրաշքով ենք փրկվել։ Ստեփանավանից և Ալավերդից եկած բուժօգնության խմբի եւ ՌԻՖՍՀ-ի պատգամավորների շնորհիվ հնարավոր եղավ դիակներն այնտեղից դուրս հանել, իսկ հաջորդ օրը լսելով արտասանմանը

Կարիքն այսօր շատերին է քերում սան ջուկա։ Սակայն տները վաճառվում են կրակի գնով։ Ամենախճան քնակարանի գինը չի իջնում 100 հազար օուրլուց, ամենաքանկն էլ գերազանցում է կես միլիոն օուրլուն։ Ունաք այս պարագան կապում են լույ ջուկայական հարաբերությունների հետ։ Սակայն իրականում կան ավելի կարեւոր հանգամանքներ։ Շրջափակումների հետևանքով կանգ է առել բնակարանային շինարարությունը։ Եղած հնարավորությունների աշուժի բաժինն էլ կանում են աղետի գոտին և մեր հայրենակիցների ներգաղթը։ Սակայն ոչ միայն դա։ Հայաստանի կառավարության և ՀԱՄԻ 1989-ի հաստատել որոշումով թույլատրվեց քաղաքացիներին գնելու իրենց վարձակալած բնակարանները։ Փաստաթղթով իրավունք է վերաբաղվում նրանց առաջվա պես ոչ միայն կտակել, այլև վաճառել պետական բնակարանը։ Նույն նպատակին է ուղղված ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի «Սեփականության մասին օրենքի» նրապարակումը, որով թույլատրվում է լրիվ արժեքը մուծելուց հետո վաճառել կոպերատիվ բնակարանները։ Այժմ անօթեան մնացած մեր հայրենակիցներին շատերն սասանք խոչընդոտների գնում են սեփական տուն, կոպերատիվ և պետական բնակարանը։ Վաճառքն իր հետ բերել է նաեւ հոգսեր։ Ունենալով լայն հնարավորություն՝ մարդիկ շնորհասում են մշտական կացարան ձեռք բերել Երևանում և մոտակա բնակավայրերում, ուր սասանք այն էլ մեծ է բնակչության գերաճը։

Այսօր նկատվում է բնակչության արտաչուք երևանից Հայաստանի մյուս քա-

ՍՈՎՈՐԵՆԵ ԱԶԱՍ ԱՌՈՒՎԱԾԱՌԸ

ղաքներ ու բնակավայրեր։ Պատճառը մայրաքաղաքում սոցիալ-կենցաղային պայմանների օրեցօր վատթարացումն է, սակայն այս դեպքում էլ մարդիկ կամենում են փոխադրվել Արուվյան, Արարատ, Էջմիածին, Արտաշատ, Հրազդան, մոտակա գյուղեր։ Եւ այստեղ նույնպես գները խիստ աճել են։

Տան շուկայում վաճառողների մեջ զգալի թիվ են կազմում արտագաղթող ռուս քաղաքացիները։ Բոլորի պատճառաբանությունը մեկն է. «Փակվել են ռուսական դպրոցները, և մեր երեխաները չեն կարող սովորել»։

- Նրանց ամենեւին չի մտահոգում երեխաների ուսումը. միշտմտեց արտաքաղաքի Բենիկ Օհանյանը։ - Այստեղ տասնամյակի անգամ քանկ են վաճառում բնակարանները՝ նույնքան անգամ էժան ձեռք են քերում Ռուսաստանում և Ուկրաինայում։

Տուն վաճառողների մեջ մեծ թիվ են կազմում արտասահման գաղթող մեր հայրենակիցները։ Նրանցից շատերը շաբաթը զին չեն ստաշառվում։ Ձորս սենյականոց բնակարանների գինը շուկայում չի իջնում 220 հազար օուրլուց։ Սակայն նրանցից մի քանիսն այդ օրը վաճառեցին 200 հազար օուրլով։ Իս այն հարցին, թե ինչու են էժան վաճառում, արտագաղթող Մաքակ Խաչատրյանը պատասխանեց.

- Գնույն ժամանակն է մոտենում։
- Եթե չմեկնեիք արտասահման, ապա ինչքանով կվաճառեիք։
- 250 հազար օուրլուց ոչ պակաս կյանք են մաշել, մինչեւ ստացել են այս

բնակարանը։

Պատասխան չէ, որ կարիքավորներից շատերը հակված են գործարքի մեջ մտնել արտագաղթողների հետ։ Աշխուժանում է նաեւ նորակառույցների առուվաճառքը։ Դերանք ավարտուն կան կիսավարտ շինություններ են, որ կարելի է օգտագործել տարբեր նպատակներով։ Պետությունն ի վիճակի չէ, կառուցում են սեփականատերերը։

Այս առիթով տեղին է անել նաեւ մի դիտողություն։ Բաղաքի արվարձաններում մեծակա շրջաններում շինարարության համար պետությունը հող է հատկացնում քաղաքացիներին։ Հող է հատկացվում նաեւ մշակման նպատակով։ Սակայն շուկայում մարդկանց հետ գրուցելու ընթացքում պարզվեց, որ նրանք կառուցվում են նաեւ մշակելի հողամասերի վրա։ Չմտանաք, որ այժմ Արարատյան դաշտի մեկ քառակուսի մետր ոտն ունի գին։ Սեփականաշնորհման մասին օրենքում պարզորոշ սահմանվում է ոչ միայն հողը պարտադիր մշակելու, այլև բերքատվության նորմա կիրարկելու անհրաժեշտությունը։ Էլ ո՞ր մնաց մշակելի հողը շինարարության համար օգտագործելու կարելիությունը։ Ինչպես ստում են, հոնքը չինելու տեղ, այքն էլ են հանում։

Այսպես է։ Եթե ուզում եք իմանալ մեր ապրելակերպը, մտեք շուկա, առանձնապես տան շուկա։

«ՌԻԼՅԱՍ ՍԱՐՈՅԱՆ» ԽՈՐՀՐԴԱՎՈՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏՈՒՆԵՂ ՓՈՍՏԱՅԻՆ ԹՈՂԱՐԿՈՒՄ

Մայիսի 22-ին ժամը 14-ին Սպենդարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական ակադեմիական թատրոնի շենքում տեղի ունեցավ «Ռիլյամ Սարոյան» խորհրդավորական համատեղ փոստային թողարկման ներկայացումը։ Երեկ էլին Ն. Միտրոսկի և Ամերիկայից հյուրեր. այդ թվում՝ ԱՄՆ-ի գլխավոր փոստապետ պրն. Ֆրեյնը, որը նաեւ «Ռիլյամ Սարոյան» հիմնարկության հոգաբարձուներից է, ԱՄՆ-ի Կոնգրեսի գրադարանի տնօրեն դոկտոր Բիլինգթոնը, որի գրադարանն ունի 100 միլիոն գիրք աշխարհի 200 լեզուներով։ Պորտլենդի փոստապետ պրն. Գեոնջյանը, ՆԱՅՄ կապի նախարարության փոստային կապի գլխավոր վարչության պետ Բուտենկոն, Գայաստանի կապի նախարարության ներկայացուցիչներ և այլք։ Սա խորհրդավորական համատեղ փոստային երկրորդ թողարկումն է։ Առաջինը թողարկվել է 1975 թ. հիշատակելու Ապոլլո-Սոյուզ տիեզերական ծրագիրը։ Երկրորդը, որ թողարկվել է անցյալ տարի, նվիրված էր ծովային կաթնասուններին։

ԱՄՆ-ի փոստային օրենքների համաձայն մարդը պետք է առվապես 10 տարի առաջ մահացած լինի, որպեսզի նրա պատկերով դրոշմակիչ թողարկվի։ ԱՄՆ-ի փոստային ծառայությունը թողարկելու է 160 միլիոն դրոշմակիչ, իսկ ՆԱՅՄ-ը նախատեսել է թողարկել սկզբնական 1 միլիոն դրոշմակիչ։

«Ռիլյամ Սարոյան» խորհրդավորական համատեղ փոստային թողարկման ներկայացումը զուգահեռաբար 12 ժամ հետո տեղի ունեցավ Ֆրեյնոյում, որին ներկա էին Գայաստանի հանրապետության պատվիրակները կապի նախարար Ռ. Ավոյանի գլխավորությամբ։ Ֆրեյնոյում ուղարկվեց ողջույնի հեռագիր։ Գաղտնի արարողությունից հետո հյուրերի և ներկաների համար տեղի ունեցավ համերգ։ Վերջում պանթեոնում Սարոյանի շիրմի վրա դրվեցին ծաղկեպսակներ։

Մեկ. թղթ

ԱՌՎԱ ԵՒ... ԱՅՆԱՆ ՊԱՎԱՍՏՈՂ ԹԱՏՐՈՆ

Թատերական արվեստի, ներդաշնակության ու գեղեցիկի հանդեպ ամենապարզ սկիզբում, անձնավոր ընկերասիրությունը ուրիշ ինչ խոսքերով կարելի է բնութագրել երկար տարիներ առանց որոշակի գրանցման, միջոցների և ուշադրության համառոտ մեջախաղի արվեստում իր ուրույն տեղը որոնող համախոհների այդ խումբը, որոնք դաստիարակ և ոգեշնչող բեմադրիչ Աննա Սաֆարյանն է, բավաշնորհի մի արվեստագետ։ Սակնավորական ինստիտուտի տրամադրած բեմում կրակը կարողացան ներկայացնել իրենց երկար տարիների աշխատանքի արգասիքը Ա. Ի. սահակյանի «Լիլիթ»-ի հիման վրա ըստեղծված ներկայացման նոր տարբերակը։ Ավար, թատերագետներ, արվեստի հովանավորներ չկային, թեեւ այս պրեմիերան արժանի էր լուրջ ուշադրության և հոգածության։

Սեջախաղային այս թատրոնի անձնատեղի մի շարք օրակներ տեսանելի են բոլորին։ Նախ պետք է սսել, որ ի տարբերություն «Խոսուն» թատրոնների, «համար» թաղոնի ներկայացումներն ստեղծվում են անհատական գծով, տրեշան աշխատանքով։ Մեծ ճաշակ և շափի պայցում պետք է ունենալ գրական կուլթր բեմականացնելիս, դարձրով մշակված մեջախաղային հնարքները, միջոցները օգտագործելու համար։ «Լիլիթի» արտահայտչամիջոցները կուսպ էին, ամբողջական, թելարված Իսահակյանի քնարերգության ոգով։ Աննա Սաֆարյանի գյուտերը շահեկանորեն ընդգծվում էին, դասնալով բանաստեղծական երկի բեմական ընթերցանության առաջը։ Հանձինս գլխավոր դերակատարների՝ Սոֆյայի և Ռուկանի, Սուշեղի և Արթուրի, Արայիկի, երիտասարդ թատրոնն ունի այն դերասաններին, որով կարող է լուծել ամենաբարդ խնդիրները։ Տեխնիկական սուր միջոցներով ստեղծված նկարչական և երևարկայաչափ մեջ, ոչ թե ուղեկցող, այլ մեկնաբանող դեր ստանձնելով։

Ցանկանալի կլինեք, որ հաջորդ անգամ այն դիտես ավելի շատ մարդիկ, հանդեպ գային հովանավորներ, որոնք կարողանան յին կամուրջ գցել այնքան քիչ պահանջներ ունեցող այդ խմբի և նրա կարիքը պայքարող հանդիսատեսների միջև։ Աննա Սաֆարյանի հավատամքն է ստեղծել հայ բերթողական արվեստի գոհարներին արժանի ներկայացումներ։ Թվում է, թե այս ատումով կարող է իր հոգածությունը ցուցաբերել «Վահան Թեքեյան» մշակութային միությունը, որի առաջին քայլերը մայր հայրենիքում ոգեշնչող են։

ԿԱՐԱՍ ԹԱՏՐՈՒՄ

«Վտանգի տակ է կյանքս: Վտանգի տակ է այն անձանց կյանքն ու ազատությունը, հավատն ու վերջին հույսը, որոնք ցուցնունք են տվել կամ կարող են տալ նոստանկատության մահախաչի դեմ»...

7 ատված 1989 թ. սեպտ. 16 թ. Երևանի քաղաքապետարանի հրատարակած Արմեն Սերոբյանի ելույթի տեքստը

Բանտային փշալարերի նստում անցկացրած 10 տարիները հենց այս պատմության վերջը չէր: Օրընդիվի շրջանի դատախազ Բաշիկ Թորոսյանին իր քրոջ տան մուտքի առջև սպանված գտան: Հանրապետության ԵԳԵ քրեական հետախուզության վարչության պետ Մանասար Կորյունյանի դիակը հայտնաբերվեց Սևանում: Երրորդը դեռ կալանավորված էր՝ փորձեցին սպանել նրա որդուն՝ Միխայիլին: Ամեն մեկի համար վարձու մարդկային զորքեր 100 հազարական ռուբլի էր վճարված:

Երրորդը՝ հանրապետության դատախազի նախկին ավագ օգնական Արմեն (Պուշկին)

սպանությունների «բացահայտմամբ» զբաղվող քննչական խումբը ղեկավարում էր անձամբ Սուրեն Օսիպյանը... Երևանի վերականգնողական շինարարության ղեկավարը միտքով մտածեց, որ իր հետ ինքնուրույն ղեկավարում էր իր ընտանիքի անվտանգությունը: Դրանից հետո Օսիպյանին ուղարկեցին միտքով մտածեցին ուղարկել «վատակամ հանցատի»: ԽՍՀՄ գլխավոր դատախազին առընթեր հատկապես կարևոր գործերի քննիչ Պուշկինը, որը (անկախ ընտանիքի անվտանգությունից) պատրաստվում էր խուզարկել Օսիպյանի բնակարաններն ու ամառանոցները և կալանավորել նրա որդուն՝ հեռացրին գործի

սին տեղեկություններ կան: Միգուցե դու՞ք այդպիսի փաստեր ունեք:

- Ո՛չ, սա փաստերի հարց չէ: Սա իմ հավանական արդյունքն է, գուցե սխալ: Բայց ինչու՞ Ռուսաստանը Հայաստան չի վերադառնում, և հանուն ազգի ի՞նչ է անում այնտեղ:

... Շուտով երկու տարին կլրանա, ինչ Ռուսաստանի զանցանքների վերաբերյալ գործը դատարանից դատարան է անցնում: Այս դեպքում մաշվելու վտանգ չկա, բայց ցավն այն է, որ մինչ այժմ զանազան պատճառաբանություններով (Մոսկվայում լինելու, հիվանդության) նա կարողանում է խուսափել դատարան ներկայացնելուց, ու, դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի համար ոչ տուգանքի է ենթարկվում, ոչ էլ վարչական կալանքի:

- Գուցե ճշմարիտ խորհրդարանում այս

փորձ անել...

- Համենայն դեպս, քաջի «Մոլեոսկի սպորտից» ընդ որ թերթում տպագրվում էին շրջամի առաջին քարտուղարից մինչև նախարար ու Նախարարների խորհրդի նախագահի գործունեության վերաբերյալ կոնկրետ փաստերով ու մեղադրանքներով իմ հրատարակումները: Ստացա ժողովուրդի հարցերի միության առաջին մրցանակը սուր քննադատական հոդվածների համար: Իհարկե, հետո այդ սուրը իմ կյանքի և ազատության դեմ ուղղվեց:

- Գուցե այդ պայքարը դեմոկրատիայի անվանեցիք...

- Ինչ-որ տեղ՝ այո: Սուտ կլինեք, եթե ասեի, որ հասարակարգը փոխելու՝ ինձ համար խնայեցնոր, ծրագրեր ունեի: Իմ հրատարակումներով, ելույթներով ցանկանում էի արգելք, հասարակական-քաղաքա-

Հրան Բականյանի, Կարեն Դեմիրճյանի և այլոց մուծ գործերի կենդանի վկան կամ հայկական «ՕՂՎԱՅՐԵ՞Շ»...

Արմեն (Պուշկին) Սերոբյանը 1979-ին դատապարտվել էր 14 տարվա ազատազրկման՝ կաշառակերության և ապօրինի զենք կրելու համար (Նախաքննության ժամանակ 17 մեղադրանք էր առաջադրված): 1989-ին ազատ արձակվեց, բայց երկար ժամանակ թաքնվում էր, սպառնալից իր հետ Սույանյանի հողավածներով դատապարտվածների մահախաչի դեմ:

Հիմա ես մի սովորական արտագրական միավորման սովորական իրավաբանի դերում եմ: Միաժամանակ ղեկավարում է «Օգոստոսի 23 - Ազգային դաշինք» միությունը:

Սերոբյանը՝ նրանց համախոնը չէր: Երկուսը հրատարակային ելույթներ էին ունենում հանրապետության դատախազ Սուրեն Օսիպյանի, կուսակցական քաղաքական Մավր Գավրյանի, այն ժամանակ դեռ կենտկոմի քարտուղար Հրանտ Բականյանի և այլոց դեմ: Բայց... այդ հրատարակային պայքարը ծավալվել էր այն բանից հետո, երբ Օսիպյանը (հանրապետության դատախազ Սուրեն Օսիպյանի) «Քոչինյանի մեծավորներից մեկի մասին նյութեր նախապատրաստելու համար» և խորել էր Կորյունյանին... Իսկ Արմեն Սերոբյանը ուղղակի դատախազության կուսակցություն առաջարկել էր քննության առնել ընդ որ այդ տեղեկությունները: Մտազուրկ ձեռնարկ չէր... Մարտիկով կառույցի մեջ մերկացվելու վտանգից, ՀԿԿ կենտկոմի առաջին քարտուղար Կարեն Դեմիրճյանի օրհնությամբ՝ 1979-ին կազմակերպվեց Արմեն Սերոբյանի և մյուս երկուսի համատեղ դատավարությունը: Նա ևս դատապարտվեց 14 տարվա ազատազրկման...

քննությունից: Սուրենյան այդպես էլ չհիմնավորեց այդ հրամանը... «Տրուդ» թերթն այս կապակցությամբ գրեց. «Մարդասպանները, կատարողները դատապարտվեցին, իսկ մյուսները»... Այս հարցը հետադարձ կան չէ, այն մինչև հիմա էլ սպասում է իր պատասխանին... Միտքով մտածեցին հասցեագրված իմ ընդ որ դիմումները, նամակները, զանգումները, որոնց չափը միայն քաղաքական էր: Ի վերջո ուղարկվում էին Ռուսաստան: Այսպիսով նրան հասկացնում էին, որ տե՛ս, քեզ փրկում ենք, դու էլ փրկիր մեզ Հայաստանում: Փոխարենը պիտի առաջադրեին իրենց պահանջները, որոնք, քննակնարար մեր ազգի դեմ կլինեին ուղղված: Մենք մանրադրամ, խաղաքարտ էինք կենտրոնի ձեռքում՝ Ռուսաստանի ու Դեմիրճյանի փշե ձեռնոցների մեջ պահելու, իրենց կամքը հետագայում ևս հյու հնազանդ կատարել տալու համար: Այնպես կատարված ապօրինություններն ու զանցանքները կույ չլին գնա:

հարցը բարձրացնելու մասին: Ես հիշում եմ, երբ պատգամավոր Հայկ Բոթաբջյանը հրատարակում էր ձեր նամակը, Ռուսաստանի դեմքին ինչպիսի հոգնած, կատարյալ անտարբեր արտահայտություն էր...

- Ձե՛, այդ անտարբերությունը բուսաֆորիա էր: Երբ նա ամբողջով մտ կուրծք ծծեց, թե՛ «ես ազնի՛վ եմ, ազնի՛վ», փորձեց ապացուցել իր ծառայողական «կուսությունը», հետո օպերատորը ցույց տվեց նրա դողդոջուն հեռացող քայլերը: Նա ոտքի վրա հագվել էր կանգնում, չէր կարողանում հավասարակշռությունը պահպանել, օրորվում էր: Իր Աթոռի վրա ամեն դեպքում, իրեն հզոր էր գրում:

- Բացառված էր, ևս անտարբերությունն ու ցայսօր լուրջությամբ արհամարհանք են զրպարտության հանդեպ:

- Եթե մեղադրանքներին, հարցադրումներին մեջ գուն մեկ միլիմետրի սխալ լինե՛ր ինձ կնոշտե՛ին: «Եթե Սերոբյանը զրպարտում է՝ ինչու՞» քրեական պատասխանատվության չի ենթարկվում» հարցադրմանը, եթե հիշում եք, Ռուսաստանը պատասխանեց, որ դա իր սեփական գործն է: Ես նրան մի նամակ ուղարկեցի. «Եթե դու որպես Հրանտ, այսինքն որպես անհատ ու քաղաքացի կարող ես, ըստ քեզ հանդիմանի ու անարդարացի, այդ թու ու մուր կույ տալ, դա իսկապես թու անձնական գործն է: Բայց դու որպես Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ, ազգի ղեկավար՝ հեղինակությունը չպաշտպանելու իրավունք չունես»: Նա չէր կարող ստուգումներ, բաց, հրատարակային դատական նիստ պահանջել...

Պնդում եմ, որ եթե իմ մեղադրանքներում նույնիսկ կետադրական կամ քերականական սխալներ չլինե՛ին, նրանք իմ դպրոցական հասունության վկայականն էլ չեղյալ կհայտարարեին:

- Նրանք կենտրոնական սխալներ փնտրելու կարիքը չախտի ունենալից: Գուցե ուղղակի կարող էիք կիսել մյուս երկուսի ճակատագիրը:

- Լրիվ ակնհայտ կլինե՛ր սպանություններին մեղադրությունը: Օսիպյանի բնակարանում ծրագրված էր երեքիս համատեղ ոչնչացումը: Իհարկե, չեմ կարող ասել, որ Ռուսաստանը սպանության կազմակերպման մեջ մասնակցության իր բաժինն ունի: Այս պահին նրա նկատմամբ մեղադրանք չկա...

... Այդ հիմա է դյուրին ցանկացած մարդու մասին նույնիսկ չարաբանություններով հանդես գալը: Այն ժամանակ նույնիսկ շրջանային հրահանգիչի մասին թրու խոսքը վերագրվում էր ամբողջ իշխանությանը: Բայց դեմոկրատիայում էր թե ինչ, համենայն դեպս, այդ փորձն արեցի: Գուցե այդ պահին Մոսկվային ձեռնարկ էր՝ սպառնալով՝ նրանց սաստնելու կախման մեջ պահելը... - Հայաստանից Ռուսաստան սարքելու

կան սանձադառն պես մի բան հանդիսանալ, որպեսզի արքունիքը և նրան լինե՛ր կուսակցական վարչական մարմինների ողջ համակարգը ինչ-որ տեղ իրենց կաշկանդված զգային, որ ցանկացած մարդու, ցանկացած պահի չկարողանային մեկուսացնել, խլել նրա ազատությունը, առողջությունն ու կյանքը:

- Բայց մեկ ուրիշ, ձեզ նրեի հայտնի կարծիք կա, որ այդ պայքարը դեմոկրատիայի և հակադեմոկրատիայի խորտակումների, երկու մահախաչների բախման քաջանայտ արդյունքն էր...

- Այդ լուրերն իրենք են տարածել: Մենք միայն որպես մահախաչ խոսափողներ չենք որակվել, նաև պաշտոնատուներ, կաշառակերներ և այլն: Փորձեցին հասարակական կարծիք ստեղծել: Մենք ՊԱԿ-ում կալանքի տակ լինելով, բնականաբար, պաշտպանվելու հնարավորություն չունեինք:

- Բայց եթե պաշտոնատուության վարկածը միգուցե մոռացվել է, իմ ասածը ցայսօր կենդանի է...

- Մարդիկ ուղղակի ինֆորմացիա չունեն: Առաջ մեր ընդ որ թերթերը միաժամանակ քննադատում էին գրաքննությունից, արգելքներ հարուցող կուսակցությունից: Հիմա ազատություն է, բայց... Ըստ լուրերի, թեման էլ է հետաքրքիր, դեպքն էլ է անավոր: Աշխարհի 20 երկրների թերթերը գրեցին այս աննախադեպ ոճրագործության մասին: Մեր թերթերը քերականները չուր են ասել:

Ընդունե՛ք նույնիսկ, որ քաղաքական կամ մահախաչների պայքար է եղել: Մի՞թե խոստացված անեղի գլխազինը (հիարկե, կես միլիոնը այժմ քիչ փող է ու ոչ ոքի չի զարմացնում: Բայց այն ժամանակ, երբ գաղութում ասացի այդ մասին, չհավատացին, թե՛ «հեթիսթներ ևս պատմում ենք մոտ ցանկացած մարդու սպանելու համար մեկ-երկու շիջ օդին էլ է քալական»), նման ողորդակման, չարանեց սպանությունների մարդը այս շրջան անհետ, անվերադարձ մոռացության գիրկը պիտի անցնի՞ ու այսպես էլ չբարձրանա՞ այս պատմության իրական գործող անձանց ծավալող վարագույրը...

7 արցադրված վարքի ԱԼԼՍ ՌՄՄՍԵԼՍԿ

Խմբագրության կողմից

Չնայած այս թեմայի հրատարակումներ արդեն եղել են «Գայք» և «Զայն օրի-նայ» շաբաթաթերթերում, բայց առայժմ մյուս կողմը (Օսիպյան, Ռուսաստան, Դեմիրճյան) լուրջությամբ է պահպանում: Մի՞թե իսկապես, ըստ Արմեն Սերոբյանի, նման պարագաներում լռելը վկայում է մեղքի գիտակցության և մերկայացնելու վախի մասին: Գամեռայն դեպս, եթե այդ մարդիկ ցանկանալ արդարապես, պատասխան խոսք ասել՝ խմբագրությունը պատրաստ է թերթի էջերը նրանց տրամադրել, ապագայում ևս այս թեմային անդրադառնալ:

Մարտի 23-ին և 24-ին Չորջ Բուշը Վաշինգտոնում ընդունեց Թուրքիայի պրեզիդենտ Թուրքուտ Օզալին. նրան 200 միլիոն դոլարի լրացուցիչ տնտեսական օգնություն տրամադրեց (զուգարած զենքի զննումների համար եւս 282 միլիոնի վարկ տալու խոստովանելով): Այդպիսով Վաշինգտոնը Պարսից ծոցի ձգնաժամից հետո հավատարմորեն Անկարայի հետ իր արտոնյալ կապերը պահպանելու ցանկություն է հայտնի դրել շրջանային հավակնությունները: Մտորես սպագրում ենք ֆրանսիական «Լը Մոնդը դիպլոմատիկ» հանդեսի ապրիլյան համարում հրատարակված ակնարկը Թուրքիայի ներքին քաղաքական մթնոլորտի վերաբերյալ:

Սաղղամ Հուսեյնի կողմից Բուլվայի գերատեսչության հետ Թուրքիայի հարուստ Բադրադի դեմ ուղղված կոալիցիային, պատժամիջոցներին, ապա շրջափակմանը ներքին տարածայնությունների տեղի տվեց: Բազմաթիվ ընդդիմադիր քաղաքական գործիչներ եւ մի շարք դիտորդներ, դատաստարտելով հանդերձ Իրաքի ազդեցության, այնուամենայնիվ գտան, որ Թուրքիան չափից ավելի էր շտապել ՄԱԿ-ի ընդունած քա-

լաքային հետաձգվեց ավելի լավ ժամանակներին: Այդ խառնաշփոթ վիճակը բավական լավ արտացոլում է կառավարող կուսակցության մեջ տիրող ներկա անորոշությունը:

Երկրի երկու խոշոր կուսակցություններից մեկը՝ հայրենյաց կուսակցությունը ժառանգորդն է այն երկու միտումների, որոնք նկատվում են մեկ դարից ավելի: Առաջինը խիստ է. արդիականացման, աշ-

ճեռած առավելություններից, քան թե կազմել ինքնուրույն մի կուսակցություն:

1989 թվականի հոկտեմբերի 31-ին Ազգային ժողովում, Օզալի հանրապետության պրեզիդենտ ընտրվելուց հետո Յուլդըրմ Աքրուլուրը դարձավ կուսակցության ղեկավար, այնուհետև վարչապետ: Համարվելով Օզալի կամակատարը, նա չկարողացավ իր հեղինակությունը հաստատել կուսակցության ներսում. պրեզիդենտը շարունակում է երկաթյա ձեռքով իշխել այնտեղ: Նա իրեն պահում է ավելի շատ որպես կազմավորման ղեկավար, քան որպես կուսակցություններից վեր գտնվող բարոյական իշխանություն: Ծրայունաբար պահպանողական կուսակցության օրինակով ֆրակցիաների պայքարը խրախուսվում է, բայց դա սպառնում է շարժման բուն գոյությանը: Տիկին Օզալին կուսակցության Ստամբուլի ղեկա-

չի վերացել, ինչը հաստատում են վերջերս կատարված երկու պրոֆեսորների եւ երկու լրագրողների սպանությունները: Դրանց հեղինակները միջուկ հիմա ազատության մեջ են: Պահը հարձար չի բուլում բանակի միջամտության համար, բայց եթե իրադրությունն էլ ավելի վատթարանա, ապա նման մի գործողություն չի կարող բացառվել:

Բանակը, որը Թուրքիայում «մեծ մուկ» չէ, մի քանի տարի է մի կողմ է քաշվել: Նրա ստանձնած առաքելությունը, այն է՝ հասարակության ապաքաղաքականացումը, կարելի է համարել մեծ մասամբ կատարված: Ծիշտ է, նա իշխանությանը հարում է անողղակիորեն, մասնավորապես անվտանգության ազգային խորհրդի միջոցով, որը միավորում է քաղաքացիական անձանց, գլխավոր շտաբը եւ գլխավոր հրամանատարներին: Չիմտրական հաստատությունը

ԹՈՒՐԻԱՅԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԽԱՂԸ

նաճեները գործարդելիս, մասնավորապես մուսուլմանների նախնական փակման հարցում: Ոմանք դատաստարտում էին Սաուդյան Արաբիայի եւ Սիրիայի, որ Բրիտանիան աշխատավորական կուսակցության հովանավորն է, խաղացած քաղաքական դերը Թուրքիայում եւ նույնիսկ Իրաքն իր «աշխարհիկ վարչակարգով» համարում Թուրքիայի լավագույն հարեանը: Այդուհանդերձ, ընդդիմությունը (չնչին բացառությամբ) եւ հանրային կարծիքը աշակցեցին կառավարությանը:

Իրադրությունն սկսեց վատթարանալ այն ժամանակ, երբ Օզալը, որին արտաքուստ քիչ է պատշաճում իր կառավարությունը, ծրագրեց գործեր ուղարկել Պարսից ծոց: Հույս ունենալով Սաղղամ Հուսեյնի արագ անկման վրա, նա ենթադրում էր անմիջական առավելություններ ստանալը այդ քայլից, շրջափակել իրաքի ղեկավարի շրջանային զենքի շահանակ հավակնությունները, ծառայություն մատուցել մեծահարուստ Սաուդյան Արաբիային եւ այդ կրկնակի օգուտակա մասնակցությունից (քանի որ երկիրն արդեն իր բանակի մի մասը կենտրոնացրել էր Իրաքի սահմանի երկայնքով, անշարժացնելով Բադրադի ուր դիվիզիաներ) շահույթ ստանալ Արեւմտեղի հետ իր հարաբերություններում: Այդ վճռական շարաքների ընթացքում, երբ Աճկարան ՆԱՏՕ-ից պաշտպանություն խնդրեց, երկրի արտաքին գործոց եւ ազգային պաշտպանության նախարարները, ինչպես նաեւ գլխավոր շտաբի պետը հրաժարական տվեցին:

1990 թվականի վերջին ամիսներին եւ հունվարի 15-ից հետո էլ, երբ նա բույս տվեց Ինջիրլիքի բազան օգտագործել ԱՄՆ-ի կողմից Իրաքի օմբակոծումների համար, Օզալին մեղադրում էին իր սահմանադրական արտոնությունները զերազանցելու մեջ: Այդ որոշումներն իրոք ընդունել էր միայն մեկ մարդ: Կոալիցիայի գործողությանը Թուրքիայի արդյունավետ մասնակցությունը երկրում քաղաքական ընդհանուր հավանության շարժանացավ: Հակադրվելով վարչապետի անորոշ արտահայտություններին, Օզալի ինքնավստահությունը ու ամբարտավանությունը հարուցեցին ընդդիմության բուռն բողոքները, գործեցին ժողովրդի եւ (նման պայմաններում չլաված քան) բանակի զգալի մասին, որը միշտ հետևում է միջադարձային գործերին չմիջամտելու ավանդական սկզբունքներին:

Անկախ արդար կամ անարդար լինելուց, Պարսից ծոցի պատերազմը, անկասկած, զգալի հետեւանքներ կունենա մանամիսական մասնավորապես արաբական աշխարհում: Ըստներ կարծում են, թե ԱՄՆ-ի ճնշմանը արագորեն տեղի տալով, Օզալը վարկաբեկել է Աճկարայի այն փոքր հեղինակությունը, որ նա ուներ արաբական եւ մանամիսական աշխարհում, չխոսելով արդեն այն թշնամանքի մասին, որ նման վարքագիծը կհարուցեր Իրաքում: Աճկարան ըստ երևույթի կորցրեց միջնորդի դեր խաղալու մի լավ հնարավորություն:

Հենց այն պահին, երբ պատերազմը բուռն քափով ծավալվել էր Պարսից ծոցում, Թուրքիայի հասարակայնությունը ավելի շատ զբաղված էր Ստամբուլի շրջանում մայր կուսակցության (հայրենյաց կուսակցության) ղեկավարության մեջ տիկին Սեմրա Օզալի թեկնածությունը, ընտրություն հանուն որի նրա ամուսինը՝ հանրապետության պրեզիդենտ Թուրքուտ Օզալը ի իր փորձեց գործի ղեկ իր ողջ կշիռը: Ուժերի հարաբերակցությունն անընդմեջ էր փոփոխվում համար եւ ընտրու-

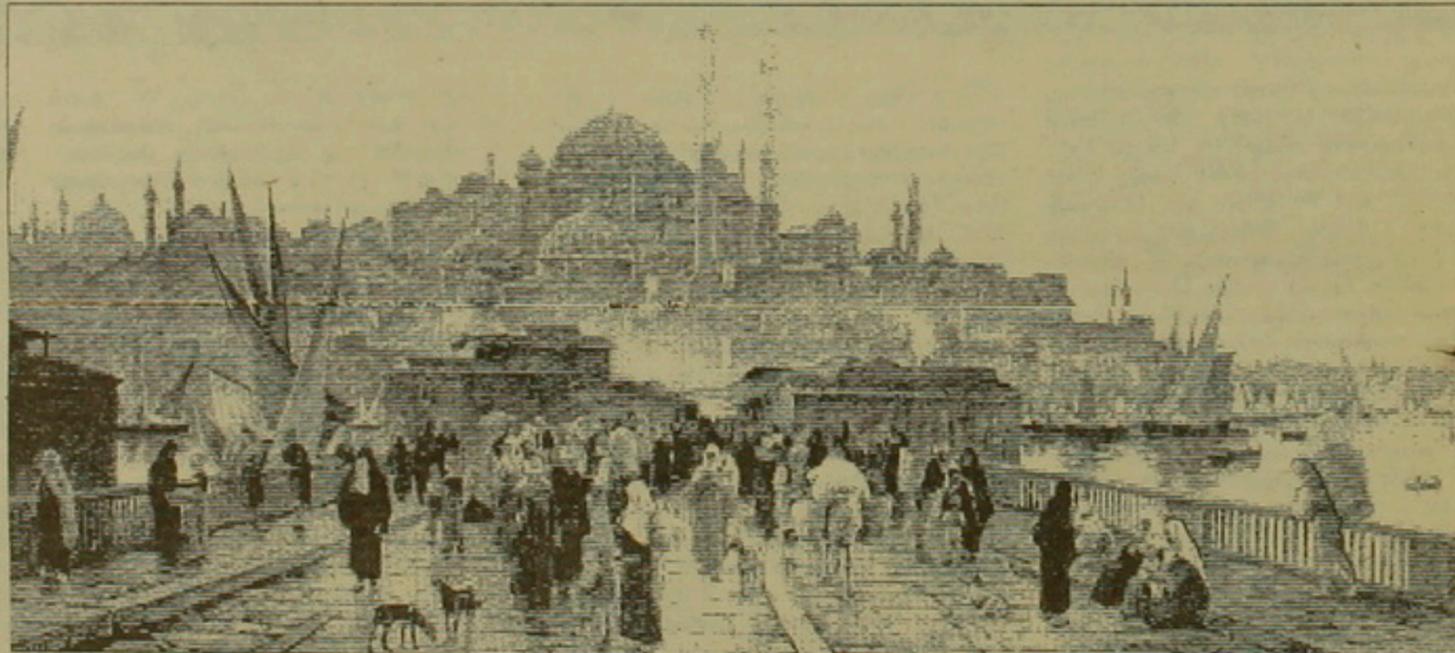
յունների կուսակցության, տնտեսության պետականացման կողմնակից, ներկայացված է երիտթուրքերի կողմ գծի կողմնակիցներով, երկրի միասնականության շատագուցներով, Մուստաֆա Բեմալով եւ մեր ժամանակներին ավելի մոտ պայմաններում Իսմեթ Ինենյուի ժողովրդական-հանրապետական կուսակցությանը եւ սոցիալ դեմոկրատական ժողովրդական կուսակցությանը: Երկրորդը պահպանողական է. պահանջում է պետության ավելի փոքր միջամտություն, ավելի շատ շեշտը դնում է հասարակության մեջ անհատի դերի վրա, պատրաստ է զիջում-

վարության թեկնածու նշանակելը (տիկինը հայտնի է աշխարհիկության օգտին իր դիրքորոշմամբ) Օզալի դատավճիռը եղավ զերպահպանողական տարրերի նկատմամբ, այդ քայլը (հավանաբար ընդառաջ արեւմտյան դաշնակիցների ցանկություններին) նաեւ նպատակ ուներ ավելի արդիական տեսք տալ հայրենյաց կուսակցությանը Ստամբուլում երկրի «ցուցափեղկում»:

Արդեն շուրջ ութ տարի է, ինչ Թուրքիայում կառավարում է հայրենյաց կուսակցությունը: Կարելի չէ նշել նրա մի քանի դրական կողմեր, որոշ ապարչություններ

չի խուսափում նաեւ քաղաքական տարրեր հուսանքներից, որը հաստատվում է սպաների սխտեմատիկ փոխարինումներով: Այնուհանդերձ, 1960, 1971 եւ 1980 թվականներին փորձերը եւ 1963 թվականին ծախսված Թալեաթ Այդեմիրի փորձը ապացուցում են, որ ներքեցից բխող եւ գլխավոր շտաբի համաձայնությունը չվայելող որեւէ խոսվություն չի կարող հաջողության հնարավորություն ունենալ:

Մարդու իրավունքների եւ հանրային ազատությունների հարցը, դեմոկրատիայի ու ժողովրդական այդ մյուս խոչընդոտը, մեծ մա-

Ընթան Դալիիկ Մալտան Կոլոսի (1844-1905). «Գալաթայի կառավարչի մրցանակ»

ներ անել համոզումներից կամ ընտրական պայմաններից ելնելով: Սա կողմնակից է իսլամական պահպանողականությանը, ներկայացված է երիտթուրքերի չափավոր թեւով, մի քանի կուսակցություններով, որոնք կարծառեւ գոյություն ունեցան քեմալական ժամանակաշրջանում, հատկապես դեմոկրատական կուսակցությանը, որը հաղթանակ նվաճեց 1990 թվականի ընտրություններում եւ, մեզ ավելի մոտ ժամանակներում Մուլեյման Գեմիքլի արդարության կուսակցությանը եւ վերջապես Թուրքուտ Օզալի հայրենյաց կուսակցությանը, որը 1980 թրվականի զինվորական հեղաշրջումից առաջ Գեմիքլի մերձավոր գործակիցն էր եղել: 1980 թվականի ընտրություններից հետո այդ երկու միտումները կիսել է ընտրողների հիմնական մասը:

Լինելով ավելի շուտ շարժում, քան կուսակցություն, հայրենյաց կուսակցությունը իր մեջ ներառում է երեք հիմնական ուղղություններ՝ լիբերալ, ազգայնական եւ իսլամական: Վերջին երկու թեւերը հաճախ միասին են գործում այսպես կոչված սրբազան դաշինքի ներսում: Դրանք վերջին համագումարի ընթացքում վերացրել են կուսակցության գործադիր կոմիտեի լիբերալ տարրերին: Այդ միտումը սկզբում իշխանությունից հեռացվեց Օզալի կառավարության կողմից, որն այն ժամանակ վարչապետ էր, իսկ ներկայումս այն ներկայացված է թեթեւակիորեն կառավարական մակարդակով: Մեհմեդ Բյուսեսիլը Կոնիայի նախկին քաղաքապետը, իսլամական գծի ղեկավարը եւ պետապարտի գորավոր անձանցից մեկը, այնուամենայնիվ նախընտրում է մնալ հայրենյաց կուսակցության մեջ եւ օգտվել իշխանության ըն-

ցում, քաղաքական դասակարգի նորացում, վարչական ապակենտրոնացում, բաց դռներ արտասահմանի առջև:

Բայց արտաքին կայունության հետեւում քաթնված է մի խոր ձգնաժամ: Օզալը, լինելով գործարար մարդ, քաղաքացիական երկրորդ պրեզիդենտը, ուզում է իշխել միանձնյա կերպով, շրջանցելով սահմանադրությունը: Խորհրդարանը եւ կառավարությունը մղված են երկրորդ պլան: Պրեզիդենտության օրինակությունը վիճարկվում է, քանի որ Օզալը համարվում է փոքրամասնական կազմավորման ներկայացուցիչ (1989 թվականի մարտի մունիցիպալ ընտրություններում հայրենյաց կուսակցությունը ստացավ թվերների լոկ 21,7 տոկոսը): Խորհրդարանային ընդդիմության կուսակցությունների ղեկավարները հրաժարվում են գնալ պրեզիդենտական պալատ, կա իշխանության եւ ընդդիմության համաձայնություն, բացակայում է հատկապես դեմոկրատական ընդհանուր համաձայնությունը:

Համակարգի քայքայումը շեշտվում է հասարակության մեջ արժեքների ձգնաժամով: Ամենուրեք կարելի է լսել «շրջադարձ կատարել» արտահայտությունը, որը լավ է արտացոլում տիրող գործաճնությունը: Քաղաքական եւ վարչական կաշառակերությունը, որից չեն խուսափում սոցիալ-դեմոկրատական մեծ քաղաքներում, թուլացնում է համակարգը:

Քաղաքական քունությունը, որն առաջացրեց 1975-1980 թվականների հայտնի ավերածությունները, փոխել է իր բնույթը, այն ստացել է Արեւելյան քրոջի պարտիզանական պատերազմի ձև: Քաղաքներում կատարվող քաղաքական անարկիությունը

աւմը շրջափակված է պահպանողականությամբ, ներառյալ հասարակության մակարդակով, որն այնուամենայնիվ լայնորեն բաց է տեխնիկական նորամտությունների առջև: Չիմտրական հեղաշրջումից տասը տարի անց, չնայած օգտակար դրության վերացմանը, արտակարգ դրությունը ուժի մեջ է մնում հարավ-արեւելյան նահանգներում, քազմաթիվ զանգվածային կամ անհատական դատավարություններ են տեղի ունենում պետական անվտանգության դատարաններում: Բանտարկյալների թիվը դարձյալ շատ մեծ է: Թուրքիան Եւրոպայի եզակի երկրներից է, որը չի վերացրել մահապատիժը: Ի դեպ, 1982 թվականի սահմանադրությունը եւ օրենսդրությունը սահմանափակում են գործադրուի եւ կոլեկտիվ բանակցությունների իրավունքները, մամուլի ազատությունն արողական չէ եւ սկադեմական ինքնավարությունն էլ չի վերականգնվել:

Չնայած այս քաղաքական կողմերին, կարելի է նշել ազատությունների քննազատում որոշակի առաջընթաց, որը դանդաղ է եւ անբավարար, մահապատիժը չի կիրառվել շատ տարիներ, մամուլի մեծ մասը, որը չի կարելի ասել դիտաստղական միջոցների մասին, որդեգրում է իշխանությունների հանդեպ խիստ քննադատական կեցվածք, սկսել են քիչ թե շատ ազատորեն քննարկել ազգային հարցը եւ նույնիսկ արտաքինը «քուրդ» քառը, առանց դատարան տարվելու վախի:

Քրեական օրենսգրքի 141-րդ եւ 142-րդ հոդվածների (որոնք արգելում են կոմունիստական քարոզությունը), ինչպես նաեւ 163-րդի (որն արգելում է քարոզությունն ի նպաստ իսլամական օրենքի) վերացումը

Երոսպայում եւ ԽՍՀՄ-ում նկատուում է պատմության մեջ գրեթե աննախադեպ մի երեւոյթ. տնտեսապես, տեխնիկապես եւ մշակութային ավելի հետամնաց էթնոկրոնը եւ մտնում ավելի ուժեղին եւ զարգացածին: Դա իսկամի հաղթարշավն է:

արեւելյան շրջանի համար թեոլոգիոյ հետազոտողները հանդերձ: Սակայն դրանով չի վերջանում բոլորովին ժողովրդի ոգեբերչութունը: Եթե 1988-ին տեղահանվեց 300 հազար թուրք, ապա վերադարձից հետո նրանց թիվը կհասնի 1,5 մլն.-ի: Հաշվի

գան: Հորիզոնում արդեն երեւում էր Իրանի, Աֆղանստանի, Տաջիկստանի արիւնքների աշխարհիկ միավորման հնարավորությունը: Այդ միավորումը կդառնար «գերհզմանաբար» անտագոնիստական իսլամական Մեծ Թուրանի շիրիմի վրա: Այս

ժողովուրդների, այդ թվում հայերի արյանք ապահովվեց Ռուսաստանի եւ Եւրոպայի այդ հսկողությունը:

Քաղաքակառուցման մեջ հաջողության պատմական պահը, սովորաբար, օգտագործվում է մինչեւ վերջ: Դրանց ծովափից թուրքերը սկսեցին տեղափոխվել Թամանյան, այն հեռանկարով, որ կվերահսկեն Կերչի նեղուցը: Միաժամանակ այդ նույն հոսքով մշտական քնակության համար Ստավրոպոլի երկրամաս ներխուժեցին տասնյակ հազարավոր թուրք-թուրքմեններ: Դրանով իսկ յրանում է այն թուրքական շրթան, որը Հյուսիսային Կովկասը միացնում է Դրիմին, Դաղստանի կուրդներին՝ ելք ապահովելով դեպի Կասպից ծով: Մընում է հասկանալ, ո՞վ է Ստավրոպոլի երկրամասում տեղաբաշխել ղեկավար կադրե-

Մի ուրվական է շրջում Եւրոպայում, թուրք-իսլամի ուրվականը

Ինչդեռ հաճախ է դասահում նման դեպքերում, ժաւսերը խստագլած են նաեւ ստորեւ տպագրվող հոդվածում, որը սակայն շահեկան են գտնում երեւոյթներն ավելի ամբողջական դիտելու տեսանկյունից

Այսօրվա Ֆրանսիայում արաբներն արդեն 4 մլն. են, մզկիթների թիվը երկրում արդեն հազարների է հասնում: Եւ այս երեւոյթը նոր է թափ առնում: Արդեն ի հայտ են գալիս առաջին մեծ քաղաքները, որոնք եւրոպացիներն սկսում են կամաց-կամաց լքել: Այդպիսին է Մարսելը: Բոլորը տեսնում են այդ, հասկանում, թե դա ուր է տանում, սակայն ոչ-որ չի միջամտում: Չգաղվում է, որ եւրոպական պետությունը որպես այդպիսին արդեն չի փորձում պաշտպանել իր արձանագրած շահերը, նրա վրա իշխում է ավելի զորեղ մի ուժ, որն ունի համաշխարհային նշանակություն: Մուսուլմաններին չափավորելու չնչին իսկ փորձի առիթով զանգվածային իրազեկման միջոցներն անմիջապէս աղմուկ են քարծրացնում, թե Ֆրանսիայում բուն է դրել ռասիզմը, հակասեմիտիզմը եւ նման այլ բաներ: Մնում է միայն հասկանալ, ո՞վ է, ո՞ր ուժն է ֆրանսիական մամուլի իսկական տերուստերները: 8-րդ դարում միայն ֆրանսիական զենքի աներեւակայելի հաջողությունը թագմի դաշտում կանգնեցրեց իսլամի առաջնադասումը Եւրոպայում: Այսօր Ֆրանսիայի առջև կանգնած է երկրորդ Պուտայնի տեսիլը:

Համանման դրութուն է նաեւ Գերմանիայում: Այնտեղ 2 մլն. թուրքերն արդեն առաջադրել են կրոնամշակութային ինքնավարության հարցը... Եւ իսլամի, որպէս Գերմանիայի երկրորդ կրոնի, պետության կողմից ֆինանսավորման խնդիրը:

Նմանատիպ հարցի՝ դժվարութանը ձեռք բերած միատարր ազգային պետության փլուզման եզրին է կանգնած Բուլղարիան: Մինչ 1988 թվականը Բուլղարիայի վատում էին օտարներին: Եթե առաջ ինքնապաշտպանական բնագոյը բուլղարներին հուշում էր, որ միակ ուղին խորք մշակութային, կրոնից, լեզվից եւ այլ ծագում ունեցող տարրից ազատվելն է, ապա այսօր իրարարութունը 180 աստիճանով շրջվել է: Բուլղարներն իրենք սկսեցին թուրքերին ետ կանչել, քանզի Եւրոպան նրանց հետ համագործակցելու պայմանը կապում էր թուրքերի վերադարձի եւ նրանց որպէս առանձին էթնոսի պահպանման հարցին՝ բուլղարական պետության եւ Եւրոպայի հարավ-

ասեւելով, որ քրիստոնյա բնակչության շրջանում խիստ նվազել է ծննդաբերութունը, երկրորդ էթնոսի մուտքը Բուլղարիայի համար աղետ է նշանակում:

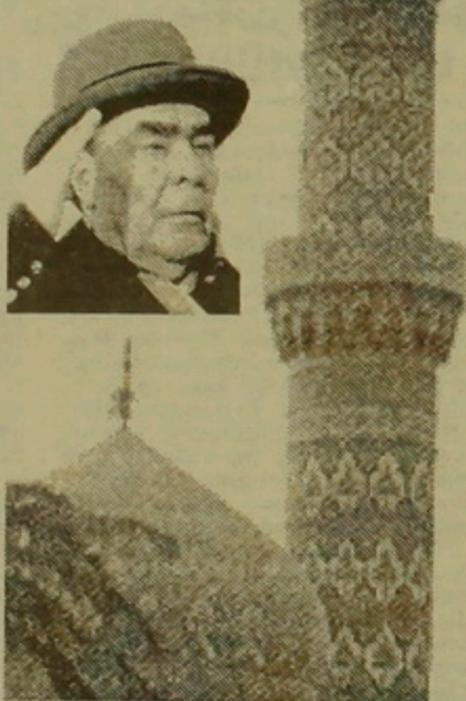
Հարավսլավիայի, որպէս միասնական պետության փլուզվելու հեռանկարի հիմնական պատճառներից մեկն այն է, որ պետությունը չկարողացավ լուծել իսլամի հաղթարշավը դիմագրավելու խնդիրը: Ըստ էության, հետզհետե ճնշելով Սերբիային, նրան կտրում են ծովից, իսկ նրա ներսում ստեղծում հեռակողգայկներ՝ մուսուլմանների նոր ալիքներ ընդունելու համար:

Ավելի փոքր մասշտաբներով, սակայն նույն գործընթացն է սկսվել նաեւ կաթոլիկ եկեղեցու միջնաբերդում Իտալիայում: Այստեղ նույնպէս հայտնվել են առաջին մուսուլմանները:

Որպէսզի լեռը լավ երեւա, պետք է հեռվից նայել: Այսօրվա դիտակետից ավելի պարզ ենք սկսում հասկանալ Իրանի եւ Իրաքի միջեւ պատերազմի զարթոյնի խթանները:

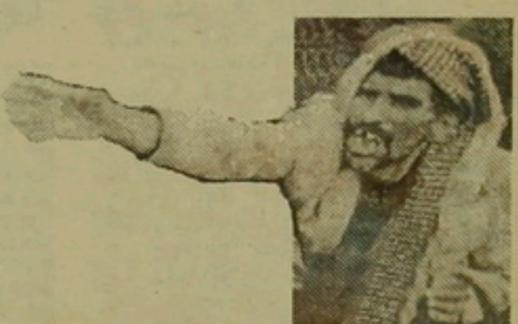
Այդ պատերազմի թիկունքում էին կանգնած Ալիւնի, Ռաշիդիլի, Կուրանի սովորները եւ թուրք սոցիալիստական կուսակցության նպատակները, որոնց նրանք ծառայում էին իրենց կողմից կաշառված եւ վերահսկող մուսուլման ապարատի միջոցով: Այսօր այդ ապարատն ու իր գործակալներն են ծրագրում Սոււզայիթի, Բաքվի, Արարադի ու Գրեբգոյությունները:

Իրան-իրաքյան պատերազմը քազմապայան գործողութուն էր: Այս անգամ էլ, ինչպէս Հունաստանի շախախման եւ Կիպրոսի մի մասի գրավման դեպքում, թուրքերը գործեցին Ռուսաստանի եւ Ամերիկայի գաղտնի եւ միաժամանակյա համաձայնութեամբ: Նկատի առնելով մեր գաղափարաւորութունն ու քաղաքական երեւոյթների կենցաղային ընթացումը, մեզ դեռ շատ ջանք է պետք թափել, հասկանալու համար, թե ո՞վ է վերջիվերջ կանգնած իրադարձութունների բուրգի զագաթում: Ո՞վ է այն անտեսանելի համակարգողը, որի խաղն էին խաղում Ռուսաստանն եւ Ամերիկան: Մինչ իսլամական ֆունդամենտալիստների հաղթանակը, Իրանը արագորեն ընթանում էր դեպի իր աշխարհիկ ապար-

արտահայտությունը մեջբերում ենք որպէս պարթուրից գաղափարախոսներից մեկի՝ դոկտոր Նազիմի խոսք, ասված առաջին համաշխարհային պատերազմից առաջ հայերի եւ հայկական պետության գոյության հնարավորութեան առթիվ:

Սակայն վերադառնալով Եւրոպա: Նորից հարց է ծագում, սովորաբար, պատմական անարդարության ազդեցությունն ավելի շատ կրում է թույլ ազգը: Սակայն սա ի՞նչ պատմական տեղեկված է, եւ ի՞նչ վերակառուցման իրականացում, երբ թույլ եւ համամատարար փոքրաթիվ ժողովուրդ փաստորեն տեղահանում է բազմաքանակ եւ ավելի ուժեղ մի ժողովուրդի, իր իսկ երկրում, իր իսկ հզոր բանակի աւ անլըտանգութեամբ ծառայութունների աչքի առջեւ: Տեղահանում են ռուսներին: Գործողութեան վայրը ոչ թե Բաքուն է (ավելի ճիշտ, ոչ միայն Բաքուն), այլ ստրատեգիական Դրիմը, որը հսկում է Ռուսաստանի դարպասները հարավում: Ըստ քրիստոնյա

րին, եւ ինչպէս է ստացվում օտար էթնոսի այդ հանդարտ, «թաղչա» ներխուժումը, երկու կողմերի բարեհաճութեամբ: Հյուսիսային Կովկասում էլ, ինչպէս Դաղստանում, «թուրքերը մի օր կանեն, որ իրենք են այդ հողի ամենահին բնակիչները» տրվալ պարագայում մղուկեցների, իսկարներին եւ այլոց հետնորդները:

Ասվածի առնչութեամբ հակված ենք ենթադրելու, որ

ա) Եւրոպայում սկսված ազգային-միավորիչ եւ ընդհանուր-ինտեգրացիոն գործընթացները ընթացան ոչ թե հարեւան, ազգակից տարրերից միակուտ պետական կազմավորման ուղիով, այլ ի սկզբանե առաջինի նկատմամբ անտագոնիստական քաղաքացիական:

բ) Իսլամի, եւ մասնավորապէս թուրք-իսլամի, ներխուժման գործընթացը ոչ թե տարերային, այլ աշխարհաքաղաքական հեռանկարի իմաստով ծրագրավորված երեւոյթ է: Նպատակը՝ Եւրոպական ընկերակցութեանում երկու, սոցիալական եւ ուրիշ շահերով բաժանված ուժերի գոյացումն է, մայրցամաքի վրա վերահսկումը դադարեցնելու խնդրով:

գ) Այդ գործընթացն առկա է նաեւ ԽՍՀՄ-ում, խորհրդային ղեկավարների նոր սերնդի հովանու ներքո: Այն ունի պատմական ավելի հին հիմքեր եւ նպատակ է հետապնդում արդեն ոչ հեռու ապագայում, թուրքական (թուրքերի)՝ մինչպետական, ազգային միավորում ստեղծելը, որից մինչեւ հզոր, միացյալ թուրքական պետությունը՝ մեկ քայլ է:

Ռ. ՔԱՐԵՆՆ

1979 թ. հնդկափոխությունից հետո Իրանը փաստորեն մեկուսացավ արտաքին աշխարհից: Երկարատեւ քաղաքական եւ տրնտեսական կղզիացումը, ինչպէս նաեւ ետ-հնդկափոխական շրջանի խնդրումներն ու Իրաքի հետ 8-ամյա զինական բախումը, ու վերջապէս անցյալ տարվա աղետաբեր երկրաշարժն ու իրաքի փախստականների հոսքը, ծանր կացության մեջ դրեցին երկրի ղեկավարներին:

Իրանի համար հիմնական եկամուտի աղբյուրը հանդիսացող նավթը, պատերազմի ավերածութունների հետեւանցով ներկայումս արտահանվում է անմշակ վիճակով, իսկ երկրի կարիքների համար՝ ներմուծվում մշակված նավթ:

1990-ին Իրանը նավթից ստացավ ընդամենը 15 միլիարդ դոլլարի եկամուտ: Նույն չափանիշը նախատեսվում է նաեւ 1991-ի համար: Նշենք, որ մինչպատերազմական շրջանում Իրանը նավթից ստանում էր շուրջ 25 միլիարդ դոլլարի եկամուտ: Այն դիպքում, երբ 20 տարվա ընթացքում (1970-1990) երկրի բնակչությունը կրկնապատկվել է՝ անցնելով 50 միլիոնի ասանդանալի: Իրանի վիճակագրության կենտրոնի հաշիվարկներով, 3,2 տոկոս աճի դեպքում, որն ի դեպ համապատասխանում է 1990 թվականի աճին, 2000 թ. Իրանի ազգաբնակչության թիվը կհասնի 80 միլիոնի:

Իրանի տնտեսության եւ ֆինանսների

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԿԱՊԻՏԱԼԸ ՄՈՒՏՔ Է ԳՈՐԾՈՒՄ ԻՐԱՆ

նախարար Նուր Բախշի գնահատմամբ, ուրբանյա պատերազմի տարիներին երկիրը 300 միլիարդ դոլլարի վնաս է կրել:

Երկիրը վերակառուցելու նպատակով հաջորդ տարվա համար նախատեսվել է 100 միլիարդ դոլլարի կապիտալ ներդրում, որից 17 միլիարդը՝ արտասահմանյան վարկերի հաշիվին: Իրանի տնտեսական վիճակը ուսումնասիրելու եւ անփոփոխ պատրաստելու նպատակով, վերջերս Թեհրան է ժամանել, եւ այժմ այնտեղ աշխատանք է տանում, միջազգային դրամատան կողմից գործուղված մի հանձնախումբ: Ենթադրվում է, որ մի քանի նախագծերի ֆինանսավորումը կատարվելու է միջազգային դրամատան կողմից:

Նախարար Նուր Բախշի կարծիքով, Իրանն իր 50 միլիոնանոց բնակչությանը եւ աշխարհագրական քաջադիպ դիրքով, կապիտալ ներդրումների համար նպաստավոր եւ շահութաբեր օբյեկտ է:

«Քրիստոն Սայնզ մոնիթորը» նշում է, թե Իրանը ներկայումս իրախուսում է արտասահմանի հետ համատեղ՝ կապիտալ ներդրումներ, եւ հնարավոր է, որ շուտով օտարերկրացիներին իրանական համատեղ

ծնունդություններում մինչեւ 50 տոկոսանոց մասնակցության հնարավորություն կընձեռնի:

Կենսա Մոնամադ Ռզա շահի կառավարության օրոք Իրանը Ֆրանսիային վարկ էր տրամադրել, որի մարումը, երկու երկրների հարաբերությունների մթազման պատճառով, ցայսօր ձգձգվում է: Վերջերս Իրան ժամանած Ֆրանսիայի արտգործնախարար Դյուման երկրի ղեկավարներին հավաստիացրեց, որ շուտով 11 տարվա վաղեմություն ունեցող ֆինանսական կնճիթը կլուծվի:

Իրանի իսլամական իշխանությունները ձգտում են երկիր վերադարձնել նաեւ ամերիկյան քանկերում պանվող այն խոշոր գումարը, որը շահի վտարման ժամանակ դուրս էր բերվել Իրանից: Սակայն, ԱՄՆ-ի պետքարտուղարության պատասխանատուները նշված գումարը (ավելի քան 10 միլիարդ դոլլար) վերադարձնելու համար, ի թիվս այլ պահանջների, Իրանի իշխանություններին հորդորում են ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերել Լիբանանում գերկարված պատանդների ազատագրման գործում:

Իրանի տնտեսության եւ ֆինանսների նախարար Նուր Բախշը, անդրադառնալով երկրի ներքին հնարավորություններին, մասնավորապէս նշում է, թե Իրանն իր բնական ռեսուրսների, բարձր որակավորում ունեցող ազգային կադրերի եւ ֆունդամենտալ արդյունաբերության շնորհիվ կարող է դուրս գալ տնտեսական ճգնաժամից: Նա նշեց նաեւ արտասահմանյան երկրների, այդ թվում Ավստրալիայի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Իտալիայի եւ Ժապոնիայի հետ Իրանի տնտեսական համագործակցության կարեւոր դերի մասին, ավելացնելով, որ նշված երկրները ներկայումս Իրանի արդյունաբերության զարգացման գործում մեծ ներդրում ունեն: Նախարար Նուր Բախշը լավատես է նաեւ այն առումով, որ Իրանը արտասահմանյան որեւէ երկրի պարտք չունի:

«Քրիստոն Սայնզ մոնիթորը», վկայակոչելով Կոլումբիայի համալսարանի «Իրանիկա» հանրագիտաբանի տնօրեն Անմադ Աշրաֆի խոսքերը, նշում է, թե Իրանին տնտեսական անկախություն խուսափող կենտրոնացված, մեծաշնորհային կլունմիկան, սոցերկրներում մերժվելուց հետո ամբողջովին վարկաբեկվել է: Աշրաֆը նշում է, թե Մոցի պատերազմն ասպացուցեց, որ հանրակրթության հնարավոր չէ առճակատման գնալ ինչպիսիքիսի մի դեմ: Նրա կարծիքով, պատերազմը նաեւ հրատարակարծրեց Իրանի արդիականացման խնդիրը:

ԳՐԻԳՈՐ ՍՈՍՈՒԵՆՍԸ

ԵՐՈՒՍԱԳԵՄ. - Իրենա Միրոյեզյանի (ըստ երեւույթի՝ պետք է լինի Միրզոյան.) քնակեցրած լծանագին հյուրանոցի այս համարի զարդերն են կազմում փայտյա խաչյալ մի Քրիստոս եւ արծաթյա մի փոքրիկ Շարաթ աշտանակ: Դրանք նրա հավատոս հանգանակի սիմվոլներն են:

Իրենան, 43 տարեկան, հրեանի է: Նա իր որդու՝ 17 տարեկան Արծրունի հետ Իսրայել է գաղթել Խ. Հայաստանից, չորս ամիս առաջ: Նրա ամուսինը՝ Արմենը, այժմ մնում է Խ. Միությունում:

Ամուսինները ցանկանում էին Իսրայել գաղթել խույս տալու համար Խ. Միությունում տիրող տնտեսական ճգնաժամից եւ հայկական հանրապետությունում առկա

գիտաշխատող է եւ աշխատում է երկրի պաշտպանության համակարգում:

Շրջանցելու համար այդ արգելքը, Միրզոյանները մի պլան պատրաստեցին. Իրենան եւ Արմենը կամուսնալուծվեն, Իրենան տղայի հետ կզնա Իսրայել, եւ մի քանի ամիս հետո Արմենը դուրս կգա Խ. Միությունից տուրիստական վիզայով: Այնուհետեւ նրանք կվերամիանան եւ կրկին կըպսակվեն Իսրայելում:

Մակայն այդ պլանը սկսեց մթազնել անմիջապես երբ Իրենան ու Արծրունը ժամանեցին Քեն Գուրիոն օդանավակայան: Հրեական օրենքով, հրեա մորից ծնվածը ինքնաբերաբար նկատվում է հրեա: Մակայն, Արծրունը, որ կնքված էր հայ կե-

ղաֆիզիկայի ինստիտուտում, իսկ այստեղ ստիպված է փողոց մաքրել: Իսկ երբ Իրենան իր տղային տարավ հայկական դըպրոց՝ իսրայելյան դպրոցի փոխարեն, կառավարական պաշտոնյաներն սպառնացին նրան զրկել նոր ներգաղթողի առավելություններից: Հարցը տակավին չի լուծվել:

«Հայաստանում, ասում է Իրենան, ես ինձ միշտ հրեա եմ զգացել: Դա ոչնչանալու զգացողություն էր: Մակայն այստեղ այդ զգացողությունը չի մնացել այլևս: Կրոնն այստեղ պարտադրվում է ժողովրդին»:

Նոր եկողներին ներծծելու հարցը դժվարություն է ստեղծում ոչ միայն Միրզոյանների, այլևս Իսրայելում ապրող հայկա-

շուրջ 2500 մարդ, որոնք իրենք իրենք քաժանում են երկու խմբի՝ «հին» ընտանիքներ, որոնց արմատները երկարում են մինչև Խաչակիրների շրջանը, եւ «նոր» ընտանիքներ, որոնք 1915-ին բուրբերի ցեղասպանությունից են փրկվել:

Համայնքը Խ. Միությունից եկողներին իր կարելիության սահմաններում օգնելու մտադրանքով, չի բաշխելու նորերին գալու Իսրայել:

«Սկզբունքով մենք կողմնակից չենք, որ հայերը լքեն Հայաստանը», բացատրում է երուսաղեմի հայոց պատրիարք Թորգոմ արք. Մանուկյանը: «Երբ հրեաներն են թողնում Խ. Միությունը, նրանք իրենց հայրենիքն են վերադառնում, սակայն հայերն արդեն ապրում են իրենց պատմական հայրենիքում: Մենք համոզված ենք, որ քաղաքական, սոցիալական եւ մշակութային պատճառներով անհրաժեշտ է հայկական քաղաքակրթությունը պահպանել Հայաստանում»:

Խ. Միությունից Իսրայել գաղթած հայերը ընդհանրապես այստեղ են գտնվում օրինավորապես, հրեական պետության մեջ ազգային պատկանելությամբ կամ ամուսնությամբ, վայելելով քաղաքացիական իրավունք: Ուրիշները, սակայն, կասկածելի կարգավիճակ ունեն: Անդրհասարակական է. թե ինչը գիտի բազմաթիվ պարագաներ, երբ հայ տղամարդիկ վճարելով՝ կնքած ամուսնություններ են կնքել հրեա կանանց հետ, պարզապես Խ. Միությունից խույս տալու համար:

Մի ուրիշ դեպքում, երբ մի հայ ընտանիքի չորս անդամներ դիմում են տվել Մոսկվայում իսրայելյան ներկայացուցչությունից վիզա ստանալու առանց հրեա հայտարարելու իրենց, այն անբացատրելիորեն շնորհվել է նրանց: Եւ երբ նրանք խոսել են Իսրայել, ներգաղթի պաշտոնյաներն նրանց տեղեկացրել են, որ չեն կարող ապրել այստեղ:

«Կրոնն այստեղ ամեն ինչ է», ասում է Իրենա Միրզոյանը, որ այժմ զգոյս է Հայաստանից հեռանալու համար:

«Կարծում էի, որ Իսրայելը խոստացված այն երկիրն էր, մեղքի ու կաթի կրկիրը: Մակայն այն երբեք այն չէ, ինչ մենք ակնկալում էինք»:

ԹՄՍ ՂՄԼԼԸ

«Չիկագո Քրիթիկ», 19 մայիս 1991

Chicago Tribune

ԽՈՐՀՐԴԱՅԵՐԻ ՏԵՍԱԿԵՏՈՎ ԽՍՐԱՅԵԼԸ ԱՆՅԱՆԴՈՒԹՈՂԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐ Է ՈՉ-ՅՐԵԱՆԵՐԻ ՅԱՄԱՐ

ազգամիջյան կռիվներից:

Այն քիչը, որը իմացել էին նրանք Իսրայելի մասին, բխում էր լավագույն լուծումը նրանց համար: Ի վերջո, հայերն ու հրեաները 4-րդ դարից սկսած երուսաղեմի պատերի ներսում իրար հետ ապրել են խաղաղությամբ, այժմ էլ Իսրայելի իր քույրերն էր բացում տասնյակ հազարավոր խորհրդային հրեաներին ընդառաջ:

Մակայն Միրզոյաններին եւ նրանց մեծ տասնյակ ուրիշ խորհրդահայերին, որոնց մեծ մասը խառնամուսնություններ, իրականությունը բոլորովին այլ պատկերով ներկայացավ: Նրանք հայտնաբերեցին, որ Իսրայելը՝ հրեա ժողովրդի հնօրյա հայրենիքն ու ապաստարանը, եթե ոչ բջճամակամ՝ գեթ անտարբեր էր ոչ-հրեա գաղթականների նկատմամբ: Եւ տեղում գտնվող հայկական փոքրիկ գաղութը չուներ միջոցներ, ոչ էլ հանձնառություն նորեկներին ներծծելու:

Իսրայելյան օրենքն այնպիսին է, որ ներգաղթի վիզա կարելի է շնորհել Միրզոյանների ամբողջ ընտանիքին, քանի որ Իրենան հրեա է: Խորհրդային իշխանությունները, սակայն, մերժել էին ելքի վիզա տալ Արմենին, առարկելով թե նա ավագ

դեցում եւ ամուր կապված իր հոր կրոնին, մեծեց այդքան հեշտ հրաժարվել իր հայկական արմատներից:

Ընտանիքն իմացավ նաեւ, որ հրեական օրենքով Արմենն ու Իրենան չեն կարող Իսրայելում ամուսնանալ՝ մինչեւ որ Արմենը չընդունի հուդայական կրոնը: Իսկ եթե նրանց արտոնվի վերապսակվել հայկական եկեղեցում, ապա Իրենան կկորցնի իր իրավունքները որպես իսրայելյան քաղաքացի:

Հարցի էությունն այն է, որ Իսրայելը «հրեա» հասկացությունը նկատում է նաև կրոն, եւ՝ ազգություն: Տվյալ անձը հրեա պիտի լինի՝ վայելելու համար իսրայելյան քաղաքացիության իրավունքներն ու առավելությունները:

«Քանի որ իմ ամուսինը հրեա չէ, նա ոչ ոք է այս երկրում», ասաց Իրենան, որ վստահ է, թե իր ամուսինը մեծ դժվարություններ պիտի դիմագրավի Խ. Միությունից եկած մյուս լավ ամուսնագետների հետ երկրում ազատ մնալուց քիչ աշխատանքների համար պայքարելիս:

«Խ. Միության մեջ, ասում է Իրենան, որպես մասնագետ նա աշխատում է աստ-

կան փոքրիկ գաղութի համար, որ քրիստոնեության վաղ օրերից ի վեր ապրում է Երուսաղեմի պարիսպների ներսում:

Ամեն շաբաթ Խ. Միությունից ժամանած երկու կամ երեք ընտանիքներ են ներկայանում երուսաղեմի Հայոց վանք: «Մենք ղեկն են ուզում, աշխատանք են ուզում, քրեակարան են ուզում, ուզում են որ իրենց ներխուժեն մեր դպրոցներն ընդունենք, սակայն մենք շատ քիչ նմարավորություններ ունենք», ասում է համայնքի ղեկավարներից Հակոբ Անդրեասյանը, որի կարծիքով վերջին մակ տարվա ընթացքում ավելի քան 100 ընտանիքներ են ժամանել Իսրայել:

Մուրք Հակոբ քերականան հայոց վանքի պարիսպներից ներս, որ կազմում է հայկական ներքակված ավանը, հայերն իրենց լավագույն ժիզերն են գործադրում շրջանի հատուկ քաղաքական վեճերից իրենց հետո պահելու համար: Բնակավայրն ունի իր անփական դպրոցները, իր լեզուն եւ ինքնությունը, որ շատ տարբեր է հրեական պետությունից:

Տեղական քնիկ համայնքը հաշվում է

ՄԱՐՁԱԿԱՆ

ՄԱՎԿՈՅ

Միջուցահայ մարզիկներ

ԵՐԿ ԿՍԱՏՐՅԱՆ

Ծնվել է 1966 թ. սեպտեմբերի 24-ին Սեմա-Մորիս քաղաքում:

Հասակն է 175 սմ, քաշը՝ 70 կգ:

Խաղում է Ֆրանսիայի կրկնակի չեմպիոն եւ հնգակի գավաթակիր «Լիլ» քիժում, որպես հարձակվող:

«Լիլ»ը Ֆրանսիայի 1945-55 թթ. ամենատեղծ քիժն էր, բայց հետո մինչեւ 1969 թ. շրջապատյա էր կատարում առաջին եւ երկրորդ դիվիզիոններում: 1978-ից նորից ուժեղագույնների խմբում է, բայց ոչնչով աչքի չի ընկնում: Անցյալ տարի «Լիլ»ը 20 քիժերի մրցաշարում գրավեց ընդամենը 17-րդ տեղը եւ հազիվ մնաց առաջին դիվիզիոնում:

Հիմա «Լիլ»ը հզոր հովանավոր ունի եւ մտադիր է գալիք տարվանից մտնել եւրոպայի ուժեղագույն քիժերի շարքը: Ֆրանսիայի ընթացիկ առաջնությունում «Լիլ»ը գրադեցնում է աղյուսակի վերին հորիզոնականները: Ուրախ է, որ այս անվանի քիժի լավագույն խաղացողներից մեկը մեր հայրենակից Էրիկ Ասատրյանն է, որի հետ «Լիլ»ի տնօրենները մեծ հույսեր են կապում:

«ԿՈՏԱՅԸ»-ԻՆ ՕԳՆՈՒՅՈՒՆ Է ՊԵՏ

Ֆուտբոլի ՆՍՅՄ առաջին խմբի առաջնության գրեթե մեկ քառորդն արդեն ավարտվել է եւ մրցաշարային աղյուսակում ընդգծվել են առաջատարներն ու ետևապահները: Ցավոք, վերջիններիս թվում է նաեւ Արմյանի «Կոտայք»ը: Դայտնի է, որ այս տարի առաջին խմբին հրաժեշտ են տալու միանգամայն 6 թիմ, իսկ այդպիսի պարագաներում առաջնության սկզբնամասում կորցրածը աշխարհում հավանաբար հնարավոր չի լինի ետ բերել: Դայտի առնելով, որ «Կոտայք»ը արտագնա խաղերում չի կարողանում միավորներ վաստակել, իսկ սեփական հարկի տակ էլ առատորեն շեռայում է (հերթական 10-րդ տուրում «Կոտայք»ը Արմյանում 0:2 հաշվով պիժեց Դոկի-Ռոստովի «Ռոստսելմաշին»), ուստի լավատես լինելը միանտոլթյուն է:

Ֆուտբոլի հանրապետական Ֆեդերացիան արդեն այժմվանից պետք է մտադիր լինի «Կոտայք»ի ճակատագրով, այսպես հետո ու չլինի: Իսկ դրա համար առաջին հերթին անհրաժեշտ է բարելավել փոխարարբերությունները «Կոտայք»ի եւ «Արարատ»ի միջեւ: «Կոտայք»ին օգնել է պետք:

ՆՍՅՄ առաջնություն
Առաջին խումբ

	Խ	Յ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Տիլիգուլ	9	5	4	0	13-6	14
2. Տեքստիլշչիկ	10	6	1	3	16-10	13
3. Ռոստո	9	5	3	1	16-9	13
4. Բուկովինա	10	5	3	2	11-5	13
5. Նովոկախո	9	5	3	1	8-2	13
6. Ռոստսելմաշ	9	4	3	2	11-5	11
7. Նևրալմաշ	10	5	0	5	13-8	10
8. Լոկոմոտիվ Լ.	9	4	2	3	8-8	10
9. Տավրիա	9	4	2	3	13-17	10
10. Ռիեմոն Սուխ.	10	2	6	2	4-3	10
11. Նեժնյանկի	9	4	1	4	9-9	9
12. Ռիեմոն Սու.	10	3	3	4	9-9	9
13. Կախոբ	9	3	3	3	6-6	9
14. Գեուլոգ	10	3	3	4	9-11	9
15. Ֆակել	10	3	3	4	5-9	9
16. Չեխով	10	2	5	3	7-7	9
17. Չինկիկ	9	3	2	4	9-14	8
18. Նեժնյի	10	3	2	5	6-9	8
19. Կոտայք	10	3	2	5	6-12	8
20. Չիմբուլ	10	1	6	3	8-10	8
21. Դարդաուգավ	10	1	2	7	4-14	4
22. Կոբաև	9	0	3	6	4-12	3

Ժ.ՄԱԾԱԶԵԱՆ-Ն.ԱՐՄԱՆԻ

Ճարտակվում է սփյուռքահայ բանաստեղծների փառատոնը Հայաստանում: Երեւան են ժամանել նաեւ Կալիֆոռնիայի 1987 եւ 1988 թվականների բանաստեղծների դպրոցակիրներ, Նանտի եւ Էդինբուրգի միջազգային մրցույթների մասնակիցներ Ժորայր Փափազյանը եւ Նորա Արմանին, որոնք մայրենի հանդիսատեսին են ներկայանում «Կայան Արարատյան» ներկայացմամբ: Մեր բոլորակիցները մի քանի հարցով դիմեցին նրանց:

ՀԱՐԹ - Ինչպե՞ս եղաւ մտայնացումը «Կայան Արարատյան»-ի:

ՊԱՍԱՍԻԱՆ - Միշտ այ մտքիս մէջ եղած է նման ներկայացման մը գաղափարը, կը մնար գայն իրականացնելը: Հայաստանի մէջ ուսանած ժամանակահատուածի ընթացքին սկսած եմ հաւարել հայկական քանաստեղծութիւններ: Անոնց մէջ տեսնելով քնական կապ մը, որոշեցի համարդելով նորառն ներկայացման մը իրականացումը:

ՀԱՐԹ - Ասկէ առաջ ու՞ր եւ երբ ներկայացուցած էք պիւք:

ՊԱՍ. - Մասնակցած եմ Կալիֆոռնիայի տարեկան մրցույթի եւ արժանացած 1987-ին չորս մրցանակի, իսկ 1988-ին երեքի: Նաեւ ներկայացուցած եմ Կանադա, Ավստրալիա, Ֆրանսա... եւ պիտի մասնակցիք նաեւ Ալիւնեմի փառատոնին: ՀԱՐԹ - Այս պիւքը ներկայացնելով օ-

տար երկիրներու մէջ, ինչ ընդունելութիւն գտած է:

ՊԱՍ. - Անշուշտ, որ բացի հայերէնէն ուղած են ըստմանի օտար հանդիսականներ, որոնք լաւագոյնս գնահատած են, հակառակ որ շատերը հայոց պատմութիւնը բոլորովին անտեղեկ էին:

Օտար մամուլը արձագանքած է դրական յղումներով, յօդուտ մեր ներկայացման եւ հայկական հարցին:

ՀԱՐԹ - Ի՞նչ նետագայ ծրագիրներ ունիք:

ՊԱՍ. - Զիջող ըսելով, յօգնած եմ հայկական թմաներէ, կ'ուզեմ փորձել այլ թմաներ, արդէն իսկ ինձի առաջարկած են դիրքի օտար սինեմաներու մէջ, բայց հայկական թման կը մնայ իմ ստեղծագործութիւններուս առանցքը:

Պատրաստեցին՝ ԿԱՐՕ ՄՐՓՍԵՆՆ, ՅԱՐԻԿ ԲՍԼԱԹԻՆԵՍՆ

Վ. ԲԱԿԱՏԻՆ. «Ես անկախ թեկնածու եմ»

Ո. ԱՐԴՈՒԼՍԻՊՈՎ. «Մենք ամենաիդեալական գույզն ենք»

Մոտ երկու ժամ տևեց մայիսի 22-ին Մոսկվայի Ժուռնալիստների կենտրոնական տանը ՌԽՖՍՀ պրեզիդենտության թեկնածու, ԽՍՀՄ ներքին գործերի նախկին նախարար Վ. Բակատինի և նրա ներկայացրած փոխպրեզիդենտի թեկնածու Ռ. Արդուլատիպովի մամուլ ասուլիսը:

Բակատինը ներկայացնելով իր նախընտրական ծրագրի 11 կետերը, նշեց, որ ամենախնդրեղ համաձայնության սկզբունքն է՝ ճիշտված իշխանության բազալտությունը և արդարության վրա, այնուհետև՝ գործարար ուժերի համագործակցության սկզբունքը: Պրեզիդենտը կախվածություն պետք է ունենա ոչ թե գաղափարախոսությունից, այլ օրենքից: «Նա չպետք է ունենա աստուծոց բացի այլ աստված, իսկ այդ աստվածը պետք է լինի օրենքը»: Այս հարցում Ռ. Արդուլատիպովն ունի իր յուրաքանչյուր մակարանությունը, այն է՝ «կենդ ճեռ միությունը, աստծո հետ միությունն է»:

Արդուլատիպովը երկրի տնտեսական իրավիճակին, Բակատինը նշեց, որ ինքն աջակցում է «9+1»-ի հայտարարությանը և գտնում է, որ այսօր բան երբևէ կենտրոնն ու հանրապետությունները պետք է համագործակցեն, հատկապես խորհրդային փլուզվող էկոնոմիկայի հարցերում: Ըստ Բակատինի, մոտ ապագայում պետք է ընդունվի մի հռչակագիր, որը կապահովի և կերպարավորի մարդու անվտանգությունը, անկախ նրա ազգությունից և երկրի տարածքից:

Արդուլատիպովը հայտարարեց, որ ազգային-ֆեդերատիվ հարաբերություններով պետք է ուժեղացնենք Ռուսաստանը, բայց չմոռանանք նաև ինքնավար միավորումներին: Այլապես, կծագեն նոր բարդություններ:

Այն հարցին, թե ինչպես է Բակատինը պատկերացնում հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտի ընթացքում զինված ուժերի օգտագործումը, նա պատասխանեց. «Եթե կան օրենքի խախտումներ, ապա ուժ պետք է գործադրվի, իսկ այն որ բռնության դեմ բռնություն է կիրառվում, դա բնական է»: Ինչ վերաբերում է Ռուսաստանի համագումարում այդ հարցի քննարկմանը, ապա ըստ Բակատինի, դա պետք է արվի զգուշությամբ: «Այդ կոնֆլիկտը բարդ է, և Ռուսաստանը ավելի շատ, քան որևէ այլ հանրապետություն պետք է պատասխան տա այն բոլոր ազգային միավորումների համար, որոնք առաջ էլ մտնում էին Ռուսական կայսրության մեջ: Չպետք է մոռանալ, որ Ռուսաստանի սահմաններից դուրս, միութենական հանրապետություններում ապրում են 26 մլն-ից ավելի մուսուներ»:

Մամուլ ասուլիսի վերջում Բակատինը հույս հայտնեց, որ իրեն կընտրի այն խավը, որն աշխատում է, սովորում, երեխաներ դաստիարակում, ում հուզում է ընտանիքն ու Ռուսաստանը, նրա ապագան:

ՀԱՅՈՐ ԱՍՏՄՏՅԱՆ
Սեր սեփ. թղթ. Մոսկվա, 22 մայիսի

Հայաստանի ներքին գործերի նախարարության աշխատակիցների մամուլ ասուլիսը

Մայիսի 22-ին Մոսկվայի Հայաստանի կառավարության մշտական ներկայացուցչության շենքում տեղի ունեցավ Հայաստանի ներքին գործերի նախարարության ներկայացուցիչների մամուլ ասուլիսը, որին մասնակցում էին նախարարության հասարակական կարգի պահպանության բաժնի պետ, միլիցիայի գնդապետ Պայաթր Լալումյանը, Նոյնմերյանի շրջանի ներքին գործերի բաժնի պետ, միլիցիայի մայոր Տիգրան Մարգարյանը և Հայաստանի ԼՂՀ հատուկ նշանակության միլիցիայի շտաբի ղեկավար, միլիցիայի մայոր Արթուր Գեուրջյանը: Իրենց ներածական, հանգամանալից ելույթներում նրանք ներկայացրին ժամադրարկի հանրապետությունում 1990 թ. օգոստոսից մինչև վերջին շրջանում տեղի ունեցած ողորդական իրադրություններին: Նշված փաստերն ու կատարված դեպքերի մակարանություններն արդեն հայտնի են մեր ընթերցողներին:

Իրենց ներածական, հանգամանալից ելույթներում նրանք ներկայացրին ժամադրարկի հանրապետությունում 1990 թ. օգոստոսից մինչև վերջին շրջանում տեղի ունեցած ողորդական իրադրություններին:

Արթուր Գեուրջյանը փաստաթղթերով ու քերականությամբ փաստերով ներկայացրեց Հայաստանի հատուկ նշանակության միլիցիայի շտաբի գործունեությունը, քարտեզի վրա ցույց տվեց իրենց ուժերի տեղակայման կետերը:

Ասուլիսի վերջում, գնդապետ Պ. Լալումյանը մեր այն հարցին, թե ինչպիսին է այսօր իրավիճակը սահմանամերձ գոտում, պատասխանեց. «Համեմատաբար հանգիստ է: Նոյն, մասիս 21-ին առոճեցանական կողմից դարձյալ հրաձգություն է նշել: Տասուշի շրջանի Մոլունս, Պատարար գյուղի ուղղությամբ, Գորիսի շրջանի Խընձորակ, Տեղ գյուղերի, Որոտան գետգող ավտոխմուղու վրա ավտոմատներից արձակված կրակոցից մարդ է վիրավորվել: Այսօրվա ընթացքում հրաձգություն տեղի չի ունեցել, սակայն ուղղաթիռները շարունակել են իրենց թռիչքները: Նրանք փնտրում են հակակարկառային հրանոթներ, որպեսզի ոչնչացնեն: Ինչ վերաբերում է պատանդների ցուցակին և նրանց առևանգմանը, մենք սպասում ենք ԽՍՀՄ դատախազության տվյալներին: Թեև ներքին գործերի նախարարությունը տվել է այդ ցուցակը, բայց չի նշել հիշյալ առևանգումը հարուցվող մեղադրանքները: Այժմ ձեռնարկում ենք, հույսով ենք, որ մոտակա 1-2 օրը կստանանք»:

Սեր սեփ. թղթ. Մոսկվա, մայիսի 22

Մարտի արբեջանցի գրոհայինների և ԽՍՀՄ ԼՂՀ զինծառայողների միջև

Լեռնային Ղարաբաղում իրադրությունն առաջվա պես բարդ է: Ծարուհավում են արբեջանական և ԽՍՀՄ ԼՂՀ զինծառայողների միջև մարտերը: Այսպես, ուրբաթ օրը, մայիսի 24-ին, Լեռնային Ղարաբաղի Հայաստանի շրջանի Արփագյարուկ գյուղի շրջակայքում մարտ տեղի ունեցավ, որը տևեց երկուսուկես ժամ: Ձեռնվեց ներքին գործերի պրապորշչիկ Իվան Ստարոժիկին, 1947 թ. ծնված, երկու երեխաների հայր: Տիվորականների տվյալներով, ըստ պալեի է նաև, առկա են, արբեջանցի երկու գրոհային:

Ծարուհավում է Հայաստանի շրջանի գյուղերի օրեր առաջ բռնագաղթված հայ բնակիչների վերադարձը, իրեն կանոն, թալանված տներ:

ՈԱԿ-ի լուսավորությունը Երեւանում

Ոամկավար պատանական կուսակցության պատվիրակությունը, զլխավորությամբ կենտրոնական վարչության նախագահ ղուլու, Արշավիր Գյոնջյանի և անդամներ Հայկազեն Ուլուսյանի, Վարդան Ուլուսյանի և Ռուբեն Թերվյանի, ռամկավար և համակիր գործարար շրջանակների ներկայացուցիչների ուղեկցությամբ հինգշաբթի լույս ուրբաթ գիշեր Փարիզի Ժամանակների Երեւան, կարճատե այցելությամբ:

Հայ գործարար մարդկանց համաժողովի շրջանակներում ժողովներ ու տեսակցություններ ունենալուսն Կուրահեռ, ՈԱԿ-ի պատվիրակությունը հանդիպումներ կունենա նաև հանրապետության պետական, քաղաքական ու տնտեսական շրջանակների պատասխանատուների, ինչպես նաև գիտական մտավորականության և ժողովրդային խավերի ներկայացուցիչների հետ:

Եռեն հետմիջոցին ՈԱԿ-ի պատվիրակությունը ներկա գտնվեց ընկ. Ռուբեն Թերվյանի Հայաստանում էլեկտրոնային խաղաղության երկրորդ համաժողովի ժեներալության էլեկտրոն գործարարի քաղաքի վրա տեղեկված «Հայիլ»-ի պայմանագրի ստորագրման արարողությանը, որը վերածվեց ժողովրդական տոնախմբության, իրեն: ՈԱԿ-ի կողմից Հայաստանում կատարվող տնտեսական վերակառուցման համալիրի մի նոր արտահայտություն:

Վրաստանում որեզիդենսական նախընտրական լուսավոր թեժանում է

interfax

Վրաստանի պրեզիդենտության ընդդիմադիր թեկնածուներից մեկը՝ Վալերիան Աղվաճեն խիստ քննադատության ենթարկեց հանրապետության ներկայիս ղեկավարությանը Չվիաղ Գամսախուրդիայի զլխավորությամբ: Մայիսի 23-ին, Թբիլիսիում կայացած մամուլ ասուլիսում ելույթ ունենալով նա նշեց, որ այն օրվաին, երբ «Վերսեբան-Ավատ Վրաստանի» քաղաքական դաշինքը եկավ իշխանության գլուխ, քնակչության կենսամակարդակը կտրուկ ընկավ, չեն ընդունվել հողի, սեփականաշնորհման, քաղաքացիության մասին օրենքները, «իրական նվաճումների տեսակետից գործնականում ոչինչ չի արվել»: Վ. Աղվաճեն խոսքերով, իրագործվում է մամուլի, հեռուստատեսության մենաշնորհացումը, ցանկացած այլախոհություն մատուցվում է որպես ազգային ապատարանական շարժման դավաճանություն, իսկ ընդդիմադիր ուժի ղեկավարները քիչ է մտում հայտարարվեն ժողովրդի թշնամիներ:

Շոշափելով Վրաստանի և ԽՍՀՄ-ի միջև հարաբերությունների հարցը, Վ. Աղվաճեն ասաց, որ ինքը դեմ է ստորագրելու Միութենական պայմանագիրը: Սակայն հանրապետության լրիվ անկախությունը երկարատե գործընթաց է, որի ժամանակ չի կարելի քանդել տասնամյակների ընթացքում ստեղծված տնտեսական, քաղաքական և մշակութային կառուցվածքները:

Վ. Աղվաճեն կարծիք հայտնեց, թե մայիսի 26-ին Վրաստանում պրեզիդենտական ընտրությունների ժամանակ կհաղթի Չ. Գամսախուրդիան: «Շատ-շատերը մղեցանդորեն հավատում են նրան, և դրա պատճառով չեն նկատում նրա կողմից անկախությունը քաղաքականության վրիպումները և կոպիտ սխալները»,- նշեց նա:

Պատասխանելով այն հարցին, թե «Ի՞նչ է սպասվում Վրաստանի պրեզիդենտի ընտրություններից հետո, Վ. Աղվաճեն ասաց. «Պիկտատուրայից հետո գալիս է բնաստիություն»:

Մայիսի 22-ին Վրաստանում տեղի ունեցավ ընդդիմադիր Ազգային կոնգրեսի կողմնակիցների ցույց, որին մասնակցեց մոտ 10 հազար մարդ: Ցույցարարները տանում էին Չ. Գամսախուրդիայի դեմ ուղղված պատասխաններ և կարգախոսներ:

Մայիսի 23-ին Վրաստանի խորհրդարանն ընդունեց պրեզիդենտի անձը վիրավորելու պատասխանատվության մասին օրենքը:

Վլխավոր դասախազ Տրուբինը Թբիլիսիի աղիւյան դեղիերի մեջ մեղադրում է վրացիներին

ԽՍՀՄ զլխավոր դատախազ Նիկոլայ Տրուբինը ԽՍՀՄ Գերագույն խորհուրդ է ուղարկել լըրացույիչ տեղեկագիր 1989 թվականի ապրիլի 9-ին Թբիլիսիում տեղի ունեցած դեպքերի հետաքննության մասին: Գլխավոր դատախազի կարծիքով անկարգությունների համար պատասխանատվություն են կրում ոչ Ֆորմալ կազմակերպությունների «Շեխինկյան խումբը», «Ազգային անկախության կուսակցությունը», «Ազգային դեմոկրատական կուսակցությունը», «Վրաստանի ազգային քրիստոնեական կուսակցությունը», «Վրաստանի ազգային արդարության կուսակցությունը»: Ընդհանուր առմամբ, այդ ժամանակ նրանց շարքերում կար մոտ 3 հազար մարդ:

Մինչև 1989 թվականի ապրիլի միջև այդ կազմակերպությունների ղեկավարներ Գամսախուրդիան, Կոստավան, Չանտուրիան և ուրիշները կազմակերպել են անց են կացրել մոտ 30 շարտեղված հանրահավաքներ, ցույցեր և քաղաքական գործադուլներ: Դրա հետեւանքով Թբիլիսիում և հանրապետության մյուս քաղաքներում սիստեմատիկաբար կոպտորեն խախտվում էր հասարակական կարգուկանոնը, բռնի կերպով դադարեցվում արդյունաբերական ձեռնարկությունների աշխատանքը, չէր աշխատում հասարակական տրանսպորտը:

Նրանք նապատիժ մտալով, ապրիլի սկզբին կտրուկ ակտիվացրին իրենց հակասահմանադրական գործունեությունը, ապակայունացնելով հանրապետության հասարակական, քաղաքական կյանքը, առում է Տրուբինը: Այսպիսով, «Թբիլիսիի դեպքերի բոլոր հետեւանքները, նաև ամեղ Կոնեղի արյունը, ապօրինի քաղաքական արհայի կազմակերպիչների խղճի վրա են, որոնց գործողություններն անհրաժեշտ էր որակել որպես «վանգվածային անկարգությունների կազմակերպում և ազամիջյան թշնամանքի հրահրում»:

Մինչև 1989 թվականի ապրիլի միջև այդ կազմակերպությունների ղեկավարներ Գամսախուրդիան, Կոստավան, Չանտուրիան և ուրիշները կազմակերպել են անց են կացրել մոտ 30 շարտեղված հանրահավաքներ, ցույցեր և քաղաքական գործադուլներ: Դրա հետեւանքով Թբիլիսիում և հանրապետության մյուս քաղաքներում սիստեմատիկաբար կոպտորեն խախտվում էր հասարակական կարգուկանոնը, բռնի կերպով դադարեցվում արդյունաբերական ձեռնարկությունների աշխատանքը, չէր աշխատում հասարակական տրանսպորտը:

Ձուրակչ Վրասանի ազգային գվարդիա

Վրաստանում շարունակվում է պարտադիր ժամկետավոր ծառայության վորակչը ազգային գվարդիա: Այն ստեղծվել է Գերագույն խորհրդի կարգադրությամբ, հունվարի 29-ին՝ հանրապետությունը պաշտպանելու նպատակով: Գործնականում բոլոր շրջաններում ստեղծվել են վորակչի հանձնաժողովներ, որոնք աշխատում են լրիվ բեռնավորությամբ: Ազգային գվարդիայի համալրումը կատարվում է ԽՍՀՄ պինյալ ուժերի շարքերից դուրս եկած վրաց Կինծառայողների հաշվին: Նրանք արդեն կազմում են ավելի քան 1000 հոգի:

Նրանք նապատիժ մտալով, ապրիլի սկզբին կտրուկ ակտիվացրին իրենց հակասահմանադրական գործունեությունը, ապակայունացնելով հանրապետության հասարակական, քաղաքական կյանքը, առում է Տրուբինը: Այսպիսով, «Թբիլիսիի դեպքերի բոլոր հետեւանքները, նաև ամեղ Կոնեղի արյունը, ապօրինի քաղաքական արհայի կազմակերպիչների խղճի վրա են, որոնց գործողություններն անհրաժեշտ էր որակել որպես «վանգվածային անկարգությունների կազմակերպում և ազամիջյան թշնամանքի հրահրում»:

«Աղբեջան-Իսրայել» միության նոր ղեկավարը

«Աղբեջան-Իսրայել» միության նոր ղեկավար Աարոն Նեսիսը մտադիր է ակտիվացնել տնտեսական, մշակութային, հումանիտար կապերը Իսրայելի հետ: Ա. Նեսիսը քաղաքային դատարանի անդամ է, նախագահ է ընտրվել Բաքվում կայացած միության վարչության նիստում: Նախորդ ղեկավարը Կոնիկ էր ավտովթարից: «Մշակույթի և հումանիտար կապերի շրջանակում նախատեսված է առաջին հերթին ստեղծել Իսրայելում Աղբեջանական մշակութային կենտրոնը և Աղբեջանի և Իսրայելի միջև կապերի զարգացումը»:

Մինչև 1989 թվականի ապրիլի միջև այդ կազմակերպությունների ղեկավարներ Գամսախուրդիան, Կոստավան, Չանտուրիան և ուրիշները կազմակերպել են անց են կացրել մոտ 30 շարտեղված հանրահավաքներ, ցույցեր և քաղաքական գործադուլներ: Դրա հետեւանքով Թբիլիսիում և հանրապետության մյուս քաղաքներում սիստեմատիկաբար կոպտորեն խախտվում էր հասարակական կարգուկանոնը, բռնի կերպով դադարեցվում արդյունաբերական ձեռնարկությունների աշխատանքը, չէր աշխատում հասարակական տրանսպորտը:

Լիսվայի լեհերը լուսահանում են ինքնավարություն

Սեր Թերթի նախորդ համարում տեղեկություն կար այն մասին, որ մայիսի 22-ին Վիլնյուսից ոչ հեռու գտնվող Շալիկիկայի շրջանում, լեհերը պետք է ինքնավարություն հայտարարեին: Սեր սեփական թղթակցի՝ ԳՍՄՆԵ ԱՅԻԿՍՄԼԻ ստացած տվյալների համաձայն, մայիսի 22-ին այնտեղ տեղի ունեցավ ժողովրդական դեպուտատների երրորդ համագումարը, որին մասնակցեցին մոտ 200 մարդ: Ներկա էին նաև Վ. Լանդսբերգիսը, որը հանդես եկավ ելույթով և Արեւելյա Լիտվայի խնդիրների ուսումնասիրությամբ կրթվող հանձնաժողովի նախագահը: Համագումարում ընդունվեց լեհերի ազգային, տարածքային երկրամասի կարգավիճակի նախագիծ, որում կա այսպիսի մի կետ: «Եթե Լիտվայի Գերագույն խորհուրդը հրաժարվի Վիլնյուսի լեհական երկրամասի կարգավիճակի նկատմամբ, համագումարը կդիմի Խորհրդային Միությանը»:

Մայիսի 23-ի տվյալներով, Լիտվայի Գերագույն խորհուրդում այդ հարցի ընկարկում առայժմ չի եղել:

Հայ լուսահանների ցուցակը Գորբաչովի մոտ է

Երեքշաբթի օրը, Մոսկվայի պետական կոնսերվատորիայում Մախարովյան առաջին կոնգրեսի ժամանակ, Մոսկվայում Հայաստանի կառավարության աշխատակիցները Միխայիլ Գորբաչովին իր օգնականների միջոցով փոխանակեցին պատանդների ցուցակ նրանց ազատագրման պահանջով: □

Երեքշաբթի օրը, Մոսկվայի պետական կոնսերվատորիայում Մախարովյան առաջին կոնգրեսի ժամանակ, Մոսկվայում Հայաստանի կառավարության աշխատակիցները Միխայիլ Գորբաչովին իր օգնականների միջոցով փոխանակեցին պատանդների ցուցակ նրանց ազատագրման պահանջով: □

Լուրերը՝ 1991-ի և մեր սեփ. թղթակցիներ